

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิชาอาชีพมีความสำคัญยิ่งในด้านการเตรียมบุคคลให้มีความสามารถ ประกอบอาชีพตามความถนัด ความสนใจของบุคคล และมีผลผูกพันไปถึงด้านการพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมของประเทศ¹ ด้วยเหตุนี้นโยบายการศึกษาในปัจจุบันจึงมุ่งเน้นในเรื่องการศึกษา วิชาอาชีพในทุกๆระดับ โดยเฉพาะในระดับมัธยม หากนักเรียนในระดับนี้ได้รับการฝึกหัด วิชาอาชีพในสาขาที่ประเทศชาติต้องการไปด้วยอย่างมีประสิทธิภาพ ก็จะเป็นการสร้างให้ นักเรียนที่เรียนจบออกไปกลายเป็นกำลังแรงงานที่มีฝีมือ และสมรรถภาพอย่างเพียงพอ² นอกจากนี้ สุกใจ เหล่าสุนทร ไกลลาวงษ์ว่า การฝึกหัดหรือการสร้างกำลังเช่นนี้จะ กระทำได้ดี และอย่างไคผลในขณะทีบุคคลเหล่านั้นกำลังศึกษาอยู่ในโรงเรียน โดยเฉพาะใน ระดับมัธยม เพราะเท่ากับเป็นการสร้างกำลังแรงงานให้เป็นช่างฝีมือในด้านต่าง ๆ ในระดับ กลาง ซึ่งประเทศยังขาดอยู่มากยิ่งกว่ากำลังคนในระดับใด ๆ ทั้งสิ้น³

ฉะนั้น โรงเรียนมัธยมศึกษาจึงควรจะได้สนองนโยบายการศึกษาของรัฐด้วยการ รวมมือจัดแผนการเรียนวิชาอาชีพในโรงเรียนให้นักเรียนได้มีโอกาสได้เลือกเรียน มีใ้ผู้มุ่งจัด แต่ทางด้านวิชาการอยู่อย่างเต็ม, อย่างไรก็ตามการ จัดแผนการเรียนวิชาอาชีพในโรงเรียน โดยเฉพาะในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จึงมุ่งจัดอย่างมีเป้าหมายให้นักเรียนสามารถนำไป

¹กระทรวงศึกษาธิการ, สำนักฝึกงาน, กองแผนงาน, "การศึกษาวิชาชีพ," สามัญศึกษา 15 (สิงหาคม 2521) : 8.

²สุกใจ เหล่าสุนทร, "การศึกษาเพื่ออาชีพในโรงเรียนมัธยม," (งานวิจัยส่วน บุคคล วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร, 2510), หน้า 54. (อัครสำเนา).

³เรื่องเดียวกัน.

ประกอบอาชีพใดจริงนั้น โรงเรียนควรจะได้คำนึงถึงประสิทธิภาพของการจัด รวมทั้งควรจะได้คำนึงถึงความต้องการ ความถนัด และความสนใจของนักเรียน ตลอดจนความต้องการแรงงานของสังคมด้วย ประกอบกัน

ดังนั้น เพื่อให้การวิจัยเรื่อง "ปัญหาการจัดแผนการเรียนวิชาอาชีพในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย สังกัดกรมสามัญศึกษา ในเขตกรุงเทพมหานคร" มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น จึงขอเสนอเอกสารและงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ตามลำดับหัวข้อต่อไปนี้

1. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดวิชาอาชีพในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย
2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเลือกเรียนวิชาอาชีพของนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย
3. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความต้องการแรงงานในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

1. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดวิชาอาชีพในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย

1.1 ความเป็นมาของการจัดวิชาอาชีพในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายสายสามัญ

๗๓.๕
 ๖ การจัดวิชาอาชีพในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายสายสามัญ ได้เริ่มในลักษณะของการเป็นวิชาเลือกมาตั้งแต่หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2493 โดยกำหนดให้นักเรียนได้เลือกเรียนวิชาการฝีมือและการงาน สำหรับนักเรียนชาย วิชาการฝีมือ ได้แก่ การจักสาน การทำเครื่องเล่นและเครื่องใช้ วิชาการงาน ได้แก่ การทำสวน การเลี้ยงสัตว์ การช่างไม้เบื้องต้น และการงานอื่น ๆ สำหรับนักเรียนหญิง วิชาการฝีมือ ได้แก่ การเย็บปักถักร้อย การจักสาน และการทำเครื่องเล่นเครื่องใช้ วิชาการงาน ได้แก่ การทำสวน การเลี้ยงสัตว์ และการงานอื่น ๆ ¹

¹กระทรวงศึกษาธิการ, หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พ.ศ. 2493 (พระนคร : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2493), หน้า 30 - 31.

ต่อมาในปี พ.ศ. 2498 ได้มีการเปลี่ยนแปลงหลักสูตร โดยเปลี่ยนวิชาการฝีมือ และการทำงานเป็นวิชาศิลปศึกษา และได้เพิ่มวิชาเลขานการกับภาษาต่างประเทศอีก 2 วิชา¹

ในปี พ.ศ. 2499 กรมวิสามัญศึกษาได้จัดโครงการทดลองปรับปรุงโรงเรียนมัธยมวิสามัญ 4 โรงเรียนในสวนกลาง โดยให้มีวิชาเลือกในโรงเรียน คือ วิชาศิลปปฏิบัติ ซึ่งแยกเป็น อุตสาหกรรมศิลป์ เกษตรกรรมศิลป์ ธุรกิจศิลป์ และคหกรรมศิลป์² เพื่อส่งเสริมเอกลักษณ์ของนักเรียนที่เรียนจบ ให้สามารถเรียนต่อในชั้นอุดมศึกษา วิชาชีพชั้นสูง และออกไปประกอบอาชีพของตนเองได้เมื่อไม่อาจเรียนต่อ ซึ่งได้ผลอยู่ในเกณฑ์ ต่อมาในปี พ.ศ. 2509 จึงได้เริ่มโครงการโรงเรียนมัธยมแบบประสม แบบ 1 (ค.ม.ส. 1) มีโรงเรียนในโครงการ 20 โรงเรียน และโรงเรียนสมทบโครงการอีก 4 โรงเรียน โดยมีวัตถุประสงค์ประการหนึ่งว่า เพื่อวางพื้นฐานทางอาชีพให้แก่เด็ก เพื่อยึดไว้เป็นหลักสำหรับประกอบอาชีพ และในปีเดียวกันนี้ได้มีโครงการโรงเรียนมัธยมแบบประสม แบบ 2 (ค.ม.ส. 2) ขึ้นอีก โดยมีโรงเรียนในโครงการ 50 โรงเรียน แต่โรงเรียนในโครงการนี้ มุ่งสอนวิชาอาชีพเพียงหนึ่งอย่างตามความเหมาะสมของท้องถิ่น นอกเหนือจากด้านวิชาการ

ต่อมาในปี พ.ศ. 2515 ได้มีโครงการปรับปรุงโรงเรียนมัธยมในชนบท โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อส่งเสริมการศึกษาของนักเรียนในระดับอำเภอ ให้มีความรู้ในวิชาสามัญ และวิชาอาชีพบางสาขา โดยเฉพาะวิชาเกษตรกรรม เพื่อว่านักเรียนที่เรียนจบแล้วหากไม่ประสงค์จะเข้าศึกษาต่อในชั้นสูง จะได้สามารถออกไปประกอบอาชีพในสาขาที่ได้รับการอบรมมา³

ศูนย์วิทยุทรัพยากร

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹ วรวิทย์ วทีนสรากร, ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับมัธยมศึกษา (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มิตรสยาม, 2520), หน้า 55.

² กระทรวงศึกษาธิการ, กรมวิสามัญศึกษา, โรงเรียนมัธยมแบบประสม (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2509), หน้า 41.

³ วรวิทย์ วทีนสรากร, ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับมัธยมศึกษา, หน้า 72 - 101.

ต่อมาในปี พ.ศ. (2517) คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ได้มีการประเมินผล
 โครงการพัฒนาการศึกษาโรงเรียนมัธยมแบบประสม ปรากฏผลว่า ^{ในด้าน} ในด้านความมุ่งหมายของ
 การจัดการศึกษา ^{ที่โรงเรียนมัธยม} เพื่อให้นักเรียนออกไปประกอบอาชีพส่วนหนึ่งนั้น ไม่ประสบผลสำเร็จตามจุด
 มุ่งหมายนัก เพราะนักเรียนที่จบมัธยมศึกษาตอนต้นออกไปประกอบอาชีพร้อยละ 17 เท่านั้น
 ซึ่งตามจุดมุ่งหมายเป็นร้อยละ 30 และนักเรียนยังนิยมเลือกเรียนวิชาสามัญ เพื่อจะได้มี
 โอกาสเรียนจนถึงระดับมหาวิทยาลัย¹

ต่อมาในปี พ.ศ. (2518) กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดให้ใช้หลักสูตรประโยค
 มัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2518 ทั้งนี้เพื่อ ^{ให้มีวิชา สอนที่ สอนที่ เปลี่ยน} เพื่อให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม
 และสามารถสร้างคนที่มีคุณภาพสนองความต้องการของสังคม ^{โดย เน้นฝึกฝน} และเน้นฝึกฝน ^{ให้มีความรู้} ให้ความรู้ ทักษะ เจตคติ และวัฒนธรรม อันจำเป็นต่อการประกอบอาชีพ การศึกษาหาความรู้
 เพิ่มเติมและการดำรงชีวิตในสังคมประชาธิปไตย² หลักสูตรฉบับนี้เปิดโอกาสให้นักเรียนได้ ^{มีวิชาเลือก} เลือกเรียนวิชาต่าง ๆ ซึ่งอาจเป็นหมวดวิชาสามัญหรือหมวดวิชาที่เลือกได้ สำหรับหมวดวิชาที่
 มีให้เลือก 5 ประเภทวิชา คือ เกษตรกรรม ศึกษกรรม พาณิชยกรรม ศิลปหัตถกรรม และ ^{วิชา}
 อุตสาหกรรม อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่ากระทรวงศึกษาธิการได้ปรับปรุงเปลี่ยนแปลงหลักสูตร
 ใหม่ โดยมุ่งให้เป็นการศึกษาแบบเบ็ดเสร็จ แต่ในทางปฏิบัตินี้มีอุปสรรค เนื่องจากขาดครู
 และอุปกรณ์การเรียนการสอนในวิชาชีพ ทำให้มีความจำเป็นที่ต้องเน้นหนักไปทางวิชาสามัญ
 เหมือนเดิมเป็นส่วนใหญ่³

¹สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, รายงานการติดตามผลและประเมินผล
โครงการพัฒนาการศึกษาโรงเรียนมัธยมแบบประสม (กรุงเทพมหานคร : สำนักนายกรัฐมนตรี,
 2517), หน้า 8 - 11.

²กระทรวงศึกษาธิการ, คู่มือหลักสูตรประโยคมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช
2518 (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์กรมยุทธศึกษาทหารบก, 2518), หน้าคำนำ.

³ฉันทวิทย์ แจ่มแจ่ม, "ปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาผู้จบมัธยมศึกษาตอนปลาย,"
วารสารสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 14 (เมษายน - พฤษภาคม 2522) : 11.

ต่อมาในปี พ.ศ. 2520 ได้มีการประกาศใช้แผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2520 ซึ่งใช้อยู่ในปัจจุบัน และเนื่องมาจากแผนการศึกษาแห่งชาติฉบับนี้ กระทรวงศึกษาธิการ ได้มีการประกาศใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 เพื่อให้ต่อเนื่องกับ หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 จุดเด่นที่สำคัญของหลักสูตรฉบับนี้ คือ เป็น หลักสูตรที่จบในตัวเอง มุ่งเน้นการเรียนรู้กลุ่มวิชาที่ผู้เรียนจะใช้ประโยชน์ในการประกอบอาชีพ โดยตรง และเป็นพื้นฐานสำหรับการหาความรู้เพิ่มเติม และการศึกษาต่อในระดับสูงขึ้นไปอีก ด้วย หลักสูตรฉบับนี้ นอกจากกำหนดให้นักเรียนได้เรียนวิชาบังคับแล้ว ยังเปิดโอกาสให้นักเรียนได้เลือกเรียนวิชาจากหมวดวิชาต่าง ๆ ซึ่งมีจำนวน 12 หมวดวิชา¹ เฉพาะหมวด วิชาอาชีพ ได้แก่ ศิลปกรรม ช่างอุตสาหกรรม เกษตรกรรม ทักษะกรรม พาณิชยกรรม และศิลปหัตถกรรม แต่ทั้งนี้ต้องให้เป็นไปตามแผนการเรียน

1.2 การจัดแผนการเรียนวิชาอาชีพในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย

จากคู่มือหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 ได้ให้ความหมายของแผนการเรียนไว้ว่า หมายถึง "การกำหนดรายวิชาเลือกอย่างมีเป้าหมาย ซึ่งนักเรียนและโรงเรียนจะพิจารณาร่วมกัน โดยคำนึงว่านักเรียนจะมุ่งไปประกอบอาชีพใด นักเรียนในชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายแต่ละคนจะมีแผนการเรียนของตนเอง บางคนจะมีแผนการเรียนที่เป็นวิชาสามัญ บางคนมีแผนการเรียนที่เป็นวิชาอาชีพ"²

¹กระทรวงศึกษาธิการ, หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524

(กรุงเทพมหานคร : อมรินทร์การพิมพ์, 2523), หน้า 9.

²กระทรวงศึกษาธิการ, คู่มือหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524

(กรุงเทพมหานคร : รุ่งศิลป์การพิมพ์, 2523), หน้า 89.

สวัสดิ์ สุวรรณอักษร ได้กล่าวว่า สาเหตุที่โรงเรียนต้องให้นักเรียนเลือกเรียนตามแผนการเรียนก็เพราะเพื่อให้การปฏิบัติเป็นไปตามหลักการของหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย ซึ่งกำหนดไว้ว่า หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย เน้นการเลือกกลุ่มวิชาตามความถนัด ความสามารถ และความสนใจ เพื่อผู้เรียนจะยึดเป็นอาชีพต่อไป โดยที่โรงเรียนเปิดโอกาสให้นักเรียนได้มีโอกาสและเสรีภาพที่จะตัดสินใจเลือกกลุ่มวิชาเรียนด้วยตนเองมากที่สุด¹

ตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 โรงเรียนจะต้องจัดแผนการเรียนวิชาอาชีพให้แก่แก่นักเรียน โดยแยกเป็น 2 ประเภท ดังต่อไปนี้

1. แผนการเรียนวิชาพื้นฐานวิชาอาชีพ โรงเรียนต้องจัดแผนการเรียนนี้ให้นักเรียนทุกคน เพราะเป็นวิชาบังคับ มีจุดประสงค์ที่จะให้นักเรียนได้มีประสบการณ์ในการทำงาน และในการดำเนินชีวิต โดยฝึกให้มีความรู้และทักษะขั้นพื้นฐานในการทำงาน การจัดการ และให้รู้อย่างไรในการประกอบอาชีพ² โรงเรียนจะจัดแผนการเรียนกลุ่มวิชานี้ตามรูปแบบที่หลักสูตรกำหนดไว้ และให้นักเรียนเลือกเรียนเฉพาะสาขาใดสาขาหนึ่ง จาก 6 สาขา คือ เกษตรกรรม ช่างอุตสาหกรรม ทหารกรรม พาณิชยกรรม ศิลปหัตถกรรม และศิลปกรรม วิชาบังคับส่วนนี้ไม่ว่าจะเป็นสาขาใด เป็นวิชาที่จะเป็นพื้นฐานในการเรียนวิชาอาชีพสาขานั้น ๆ ต่อไป และเมื่อเลือกเรียนสาขาใดแล้ว จะต้องเรียนทุกรายวิชาที่กำหนดไว้ในสาขานั้น³

2. แผนการเรียนวิชาอาชีพ โรงเรียนจะจัดแผนการเรียนนี้ให้นักเรียนได้เลือกเรียน เพื่อยึดเป็นอาชีพต่อไป โดยจัดให้เลือกตามความถนัด ความสามารถ และความสนใจ และโรงเรียนจะต้องจัดรายวิชาเลือกต่าง ๆ ให้สอดคล้องกันเป็นแผนการเรียนที่มีทิศทาง และมีจุดมุ่งหมายว่า ผู้เรียนจะมุ่งเน้นไปทางใด เช่น จัดแผนการเรียนที่มุ่งเน้นไปทางศิลปศาสตร์

¹สวัสดิ์ สุวรรณอักษร, "เด็กจบ ม.ปลายจะไฉไลไร," สารพัฒนาหลักสูตร 3 (ธันวาคม 2524) : 42.

²กระทรวงศึกษาธิการ, คู่มือหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 (กรุงเทพมหานคร : รุ่งศิลป์การพิมพ์, 2523), หน้าคำแถลง.

³เรื่องเดียวกัน, หน้า 13.

หรือมุ่งเน้นไปทางอาชีพเกษตร เป็นต้น¹ แผนการเรียนที่ทางโรงเรียนจัดให้นักเรียนได้เลือกเรียน อาจจัดตามหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ หรือหลักสูตรกลุ่มอาชีพ พุทธศักราช 2524 ซึ่งเป็นหลักสูตรที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนดให้ใช้ร่วมกับหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 โดยมีกลุ่มอาชีพให้เลือกจัดอยู่ 5 ประเภทวิชา

ประเภทวิชาที่ 1 เกษตรกรรม มีให้เลือกจัด 5 สาขา คือ สาขาวิชาพืชกรรม สาขาวิชาสัตวบาล สาขาวิชาช่างเกษตร สาขาวิชาธุรกิจเกษตร และสาขาวิชาอุตสาหกรรมเกษตร

ประเภทวิชาที่ 2 กหกรรม มีให้เลือกจัด 3 สาขา คือ สาขาวิชาอาหารและโภชนาการ สาขาวิชาผ้าและเครื่องแต่งกาย และสาขาวิชาคหกรรมศาสตร์ทั่วไป

ประเภทวิชาที่ 3 ช่างอุตสาหกรรม มีให้เลือกจัด 6 สาขา คือ สาขาวิชาช่างยนต์ สาขาวิชาช่างกลโรงงาน สาขาวิชาช่างเชื่อมและโลหะแผ่น สาขาวิชาอิเล็กทรอนิกส์ สาขาวิชาช่างไฟฟ้ากำลัง และสาขาวิชาช่างก่อสร้าง

ประเภทวิชาที่ 4 พาณิชยกรรม มีให้เลือกจัด 3 สาขาวิชา คือ สาขาวิชาเลขานุการ สาขาวิชาการบิน² และสาขาวิชาการขาย

ประเภทวิชาที่ 5 ศิลปหัตถกรรม มีให้เลือกจัด 4 สาขา คือ สาขาวิชาวิจิตรศิลป์ สาขาวิชาผลิตภัณฑ์เครื่องหนัง สาขาวิชาศิลปประยุกต์ และสาขาวิชาช่างโลหะรูปพรรณ²

นอกจาก 5 ประเภทวิชาดังกล่าว หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 ได้กำหนดกลุ่มวิชาศิลปกรรมไว้อีกสาขาหนึ่ง เพื่อให้โรงเรียนจะได้จัดแผนการเรียนวิชาอาชีพรุ่นนี้ให้นักเรียนได้เลือกเรียนด้วย³

¹ เรื่องเดียวกัน.

² กระทรวงศึกษาธิการ, หลักสูตรกลุ่มอาชีพ พุทธศักราช 2524, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ยูนิเคิลโปรดักชัน จำกัด, 2525), หน้าสารบัญ.

³ กระทรวงศึกษาธิการ, หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524, หน้า 284.

จะเห็นว่า โรงเรียนสามารถเลือกจัดแผนการเรียนวิชาอาชีพได้หลายสาขา เพื่อให้ นักเรียนได้เลือกเรียนตามความสนใจ และความถนัดของแต่ละบุคคล แต่โรงเรียนจะสามารถ จัดได้กว้างขวางแค่ไหนนั้น จากคู่มือหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 กล่าวว่า ขึ้นอยู่กับความพร้อมของโรงเรียน และโรงเรียนควรเปิดให้นักเรียนได้เลือกอย่างน้อย 3 สาขา¹

ในด้านรูปแบบของการจัดแผนการเรียนนั้น มะเคื้อ เสมา กล่าวว่า โรงเรียน สามารถจัดแผนการเรียนได้ 2 รูปแบบ คือ

แบบแรก โรงเรียนเป็นผู้จัดเป็นแผนการเรียนสำเร็จรูปไว้เรียบร้อย โดย คำนึงถึงเป้าหมายของแผนเป็นหลัก โรงเรียนที่จัดแผนการเรียนแบบนี้จะมีจำนวนแผนการ เรียนที่ให้นักเรียนเลือกลงทะเบียนต่างกัน โรงเรียนที่มีความพร้อมมากสามารถจัดแผนการ เรียนให้เลือกได้มาก โรงเรียนที่มีความพร้อมน้อยก็จัดแผนการเรียนให้เลือกได้น้อย บาง โรงเรียนอาจจัดได้เพียงแผนการเรียนเดียว

แบบที่สอง โรงเรียนให้นักเรียนเป็นผู้จัดแผนการเรียนของตนเอง²

แต่ในการปฏิบัติจริง สวัสดิ์ สุวรรณอักษร กล่าวว่า โรงเรียนเป็นผู้กำหนดแผน การเรียนสำเร็จรูปขึ้น เพราะเกรงว่านักเรียนจะเลือกวิชาเรียนอย่างไร้เป้าหมาย³ และ เมื่อโรงเรียนจัดเป็นแผนการเรียนแล้ว บางโรงเรียนจะให้นักเรียนสอบคัดเลือกเข้าเรียน ตามแผนการเรียนที่นักเรียนเลือก บางโรงเรียนให้สอบเข้าเรียนได้ก่อนแล้วจึงให้เลือกแผน การเรียนในภายหลัง⁴

¹กระทรวงศึกษาธิการ, คู่มือหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524,
หน้า 78.

²มะเคื้อ เสมา, "หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลายกับการแนะแนว" วารสารการ
แนะแนว 15 (ตุลาคม - พฤศจิกายน 2523) : 60 - 61.

³สวัสดิ์ สุวรรณอักษร, "เด็กจบ ม.ปลายจะได้อะไร," สารนิพนธ์หลักสูตร
3 (ธันวาคม 2524) : 42.

⁴เรื่องเดียวกัน.

อย่างไรก็ตามในการจัดแผนการเรียนวิชาอาชีพ โรงเรียนควรจะได้คำนึงถึงประโยชน์ และผลที่นักเรียนจะได้รับจากการเรียน ซึ่งในเรื่องนี้ได้มีนักการศึกษาให้ข้อคิดเห็นไว้ ดังต่อไปนี้

ฮอปพอก (Hoppock) ได้เสนอแนะว่า วิชาอาชีพที่เปิดสอนในโรงเรียน หรือในสถานศึกษาใด ๆ ควรจะมีลักษณะที่เป็นความต้องการ และความจำเป็นของสังคม ผู้เรียนนำไปใช้ประโยชน์ได้ และสามารถยืดหยุ่นนำไปใช้งานในลักษณะใกล้เคียงได้¹

บิลเล็ท (Billett) ให้ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องวิชาอาชีพว่า หลักสูตรวิชาอาชีพทุกวิชาและทุกระดับชั้น ควรตั้งอยู่บนรากฐานของความจริง เกี่ยวกับ

1. โอกาสการมีงานทำ
2. นักเรียนที่เรียนจบหลักสูตรมีเปอร์เซ็นต์สูงที่จะเข้าทำงานตามหลักสูตรที่ได้เรียนมา
3. ความสำเร็จในหน้าที่การงาน²

ข้อคิดเห็นดังกล่าวของบิลเล็ท คล้ายคลึงกับหลัก 4 ประการ ของการกำหนดวิชาอาชีพในโรงเรียนมัธยมแบบประสม ซึ่ง สุดใจ เหล่าสุนทร กล่าวไว้ดังนี้

1. ท างานท างาย
2. ไม่ต่ำต้อยเกินไป
3. อาจเปลี่ยนอาชีพได้โดยไม ยาก คือ มีอาชีพใกล้เคียงอยู่หลายอย่าง
4. อาชีพที่มีลักษณะเป็นพิเศษเฉพาะบุคคล ถึงแม้จะมีความต้องการมาก มีฐานะทางสังคมดี แต่อาจมีผู้เรียนน้อย เพราะหาผู้มีลักษณะเหมาะสมยาก³

¹Robert.Hoppock, Occupational Information, 3d ed. (New York: McGraw - Hill Book Co., 1967), pp. 543 - 547.

²Roy O. Billett, Improving the Secondary - School Curriculum A Guide to Effective Curriculum Planning, (New York: A Teachers Practical Press Book, 1970), p. 252.

³สุดใจ เหล่าสุนทร, "การศึกษาเพื่ออาชีพในโรงเรียนมัธยม" (งานวิจัยส่วนบุคคล วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร, 2510), หน้า 68.

✓ จะเห็นว่า ในการจัดแผนการเรียนวิชาอาชีพของโรงเรียนนั้น นักการศึกษาคำนึงถึงโอกาสในการทำงานหา และความสำเร็จในการทำงานของนักเรียน รวมทั้งการให้รู้จักนำความรู้ที่ได้เรียนมาไปประยุกต์ใช้กับงานที่มีลักษณะใกล้เคียงกันได้ เพื่อให้เกิดผลดังกล่าว

✓ โรงเรียนควรจะได้นำถึง การดำเนินการก่อนที่จะเปิดสอนวิชาอาชีพในโรงเรียน ซึ่งในเรื่องนี้ สุกใจ เหล่าสุนทร ได้ให้ข้อเสนอแนะไว้ 3 ประการ คือ

- ✓ 1. สำรวจความต้องการของตลาดในเรื่องแรงงานในด้านต่าง ๆ ทั้งในระดับประเทศและท้องถิ่น
- ✓ 2. ศึกษาแนวโน้มของความต้องการแรงงานล่วงหน้าเป็นระยะยาวไม่น้อยกว่า 5 - 6 ปี เพราะการฝึกอาชีพจะกินเวลาราว 3 - 4 ปี มิฉะนั้นจะทำให้เกิดการผิดพลาดในเรื่องความต้องการแรงงานได้
- ✓ 3. สำรวจความต้องการของนักเรียนอยู่เสมอ เพื่อทราบความคิด และความต้องการของอาชีพต่าง ๆ จากนักเรียนและผู้ปกครอง¹

กล่าวโดยสรุป การจัดแผนการเรียนวิชาอาชีพโรงเรียนจะเป็นผู้จัดแผนการเรียนสำเร็จรูปไว้ให้นักเรียนเลือก บางโรงเรียนอาจจัดไว้หลายแผน เพื่อให้มีนักเรียนได้มีโอกาสเลือกตามความถนัด และความสนใจ แต่บางโรงเรียน นักเรียนอาจไม่มีโอกาสได้เลือก เนื่องจากโรงเรียนจัดแผนการเรียนไว้เพียงแผนเดียว การที่โรงเรียนจะจัดแผนการเรียนได้มากหรือน้อย ขึ้นอยู่กับความพร้อมของโรงเรียน และสิ่งสำคัญที่ต้องคำนึงถึงในการจัดแผนการเรียน คือ ควรจะได้มีการสำรวจความต้องการด้านอาชีพของนักเรียน รวมทั้งความต้องการแรงงานในสาขาต่าง ๆ ของสังคมด้วย

¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 69.

1.3 การจัดการเรียนการสอนวิชาอาชีพในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย

วิเวก ปางพุดพิงศ์ ได้กล่าวถึงสาเหตุที่ต้องจัดให้มีการสอนวิชาอาชีพในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย พอสรุปได้ 3 ประการ คือ

1. นักเรียนที่เรียนสำเร็จในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในปัจจุบันมีจำนวนมากปีละนับเป็นแสนคน แต่มีผู้สอบคัดเลือกเข้าศึกษาต่อในมหาวิทยาลัยหรือวิทยาลัยชั้นสูงได้ไม่ถึงร้อยละ 10 ส่วนผู้ที่สอบคัดเลือกเข้าศึกษาต่อไม่ได้นั้นก็ไม่มีความรู้ หรือฝีมือในเรื่องการประกอบอาชีพเลย ทำให้ต้องอยู่เฉย ๆ วางงานหรือเข้าศึกษาต่อในมหาวิทยาลัยเปิดทางค่านสังคมศาสตร์ ซึ่งผู้สำเร็จการศึกษาในสาขานี้คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ¹ รายงานว่า ต้องประสบกับปัญหาการว่างงานมากที่สุด
2. เกือบทุกประเทศได้บรรจุวิชาชีพเข้าไว้เป็นส่วนสำคัญของหลักสูตรในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ซึ่งประเทศไทยก็ได้นำหลักการนี้มาใช้ในหลักสูตรโครงการโรงเรียนมัธยมแบบประสม แต่ความสำเร็จของโครงการนี้ไม่สมบูรณ์ตามเป้าหมายนัก แม้ว่าต่อมา หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2518 จะได้มีการกำหนดวิชาชีพไว้ให้นักเรียนได้เลือกเรียนก็ตาม แต่สถานศึกษาส่วนใหญ่ไม่ได้นำวิชาชีพไปให้นักเรียนได้เลือกเรียน
3. แผนการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับพุทธศักราช 2520) ซึ่งถือว่าเป็นแม่บทของการจัดการศึกษาของชาติ ได้ระบุถึงการอาชีพไว้ในข้อ 17 และข้อ 32 โดยที่ข้อ 17 ได้ระบุให้พลเมืองที่เข้ารับการศึกษาในระดับมัศึกษามีประสบการณ์ในการทำงาน และในข้อ 32 มุ่งให้ผู้เรียนได้มีความรู้ทั้งวิชาการและวิชาชีพที่เหมาะสมกับวัย ซึ่งทั้งสองข้อได้นั้นถึงการอาชีพ²

¹กระทรวงมหาดไทย, กรมแรงงาน, กองการจัดหางาน, "รายงานผลการจัดหางานของรัฐ ปีงบประมาณ 2523," (กรุงเทพมหานคร : กองการจัดหางาน กรมแรงงาน กระทรวงมหาดไทย, 2523), หน้า 6.

²วิเวก ปางพุดพิงศ์, การจัดการเรียนการสอนวิชาชีพตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พ.ศ. 2524 (กรุงเทพมหานคร : กรมอาชีวศึกษา, 2523), หน้า 1 - 2.

ในการจัดสอนวิชาอาชีพของโรงเรียน จำเป็นต้องพิจารณาความพร้อมในด้านต่าง ๆ เช่น จำนวนครู - อาจารย์ สถานที่ฝึกงานและเครื่องมือ ตลอดจนอุปกรณ์ต่าง ๆ¹ จึงเป็นการยากที่โรงเรียนจะสามารถจัดได้เต็มตามความต้องการของนักเรียน หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 จึงได้ระบุหลักการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนสามารถศึกษาหาความรู้ และทักษะจากแหล่งวิทยากร สถานประกอบการและสถานประกอบอาชีพต่าง ๆ ภายนอกโรงเรียนได้อย่างกว้างขวาง² โดยให้โรงเรียนปฏิบัติตามระเบียบของกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการให้นักเรียนศึกษาหาความรู้จากแหล่งวิทยากร สถานประกอบการ และสถานประกอบอาชีพอิสระ พ.ศ. 2523 ซึ่งวัตถุประสงค์ของระเบียบดังกล่าว มีดังนี้

1. เพื่อกำหนดลักษณะของแหล่งวิทยากร สถานประกอบการ และสถานประกอบอาชีพอิสระ ให้นักเรียนได้มีโอกาสเลือกศึกษาหาความรู้ หรือฝึกทักษะงานอาชีพนอกสถานศึกษาได้ตามความพอใจ ความถนัด และความต้องการ
2. เพื่อเป็นแนวทางในการจัดการศึกษา การฝึกงานสำหรับวิชาอาชีพในสถานศึกษาที่เปิดสอนตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ

ในระเบียบดังกล่าว ได้ให้คำอธิบายเกี่ยวกับสถานฝึกงานอาชีพต่าง ๆ ดังนี้

"สถานฝึกงานอาชีพ" หมายความว่า แหล่งวิทยากร สถานประกอบการ หรือสถานประกอบอาชีพอิสระ .

1 กรมสามัญศึกษา, หน่วยศึกษานิเทศก์, "การนิเทศและติดตามการบริหารหลักสูตร ปัญหาที่พบจากการใช้หลักสูตรมัธยมศึกษา ม.ศ. 2521 และ ม.ปลาย 2524" เอกสารประกอบการอบรมในโครงการอบรมสัมมนาศึกษานิเทศก์เขต วันที่ 8 - 12 มีนาคม 2525, หน้า 15 (อัคราเนนา).

2 กระทรวงศึกษาธิการ, หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524, หน้า 8.

"แหล่งวิทยาการ" หมายความว่า สถานศึกษา สถาบัน หรือศูนย์ฝึกอาชีพของทางราชการหรือเอกชนที่จัดการศึกษา การฝึกหัดหรือการฝึกอบรมวิชาชีพ เพื่อให้บุคคลมีความรู้ และทักษะสามารถประกอบอาชีพได้ โดยมีการดำเนินการอยู่เป็นประจำ

"สถานประกอบการ" หมายความว่า สถานที่ประกอบกิจการเพื่อหวังผลทางเศรษฐกิจ โดยมีนายจ้างและลูกจ้างดำเนินงานอยู่เป็นประจำ

"สถานประกอบอาชีพอิสระ" หมายความว่า สถานที่ประกอบกิจการภายในครอบครัว ซึ่งอาจเป็นของผู้ปกครองนักเรียนหรือของผู้อื่น¹

วิวก ปางพิทักษ์ ได้เสนอแนวทางการจัดการเรียนการสอนวิชาอาชีพของโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ไว้ 7 วิธี คือ

- ✓ 1. จัดที่สถานศึกษาของตนเองหรือโรงเรียนมัธยมศึกษา
- ✓ 2. จัดที่หรือเรียนที่วิทยาลัยหรือโรงเรียน
- ✓ 3. จัดที่โรงเรียนสารพัดช่าง หรือหน่วยฝึกฝนอาชีพ
- ✓ 4. จัดที่ศูนย์ฝึกอาชีพ
- ✓ 5. จัดที่สถานศึกษาวิชาชีพอื่น ๆ เช่น สถานศึกษาของเอกชน ของทหาร ตำรวจ หรือหน่วยราชการอื่น ๆ
- ✓ 6. จัดที่แหล่งอาชีพ สถานประกอบการ รัฐวิสาหกิจ ธุรกิจอุตสาหกรรมต่าง ๆ แม้แต่ตามฟาร์ม หรือไร่นาของเอกชน
- ✓ 7. การศึกษาด้วยตนเอง²

¹ เรื่องเดียวกัน, ภาคผนวก หน้า 3 - 5.

² วิวก ปางพิทักษ์, การจัดการเรียนการสอนวิชาอาชีพ ตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524, หน้า 5.

จรรยา ชูลาก กล่าวว่่า ในการจัดสอนวิชาอาชีพนั้น ความรู้ที่นักเรียนได้รับจากการฝึกฝนมาจากสถานศึกษาเพียงหน่วยเดียวนั้น ยังไม่สามารถที่จะนำไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อการนำไปปฏิบัติงาน นักเรียนควรจะได้รับ การอบรมหรือฝึกงานเพิ่มเติมจากหน่วยงานนอกสถานศึกษา¹

โรเบิร์ต (Robert) ได้เสนอหลักการสอนวิชาอาชีพว่า สถานการณ์การสอนวิชาอาชีพควรจะเหมือนสถานการณ์จริง สถานะที่ทำงานจริงเป็นสถานที่ที่ดีที่สุด สำหรับการทดลองฝึกงานวิชาอาชีพ มาตรฐานการสอนวิชาอาชีพควรสูงเท่าหรือสูงกว่าระดับมาตรฐานที่เป็นที่ยอมรับของอาชีพนั้น ข้อมูลทางเทคนิคมากที่สุดมีความจำเป็นต่องานอาชีพที่มีประโยชน์ของสังคม²

ความเห็นเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนวิชาอาชีพ โดยใช้สถานฝึกงานนอกโรงเรียนดังกล่าว สอดคล้องกับความคิดของ โอลสัน (Olson) ที่ว่า ควรจะได้มีการใช้แหล่งความรู้ในชุมชน และโอลสัน ได้ให้ข้อเสนอแนะวิธีการใช้แหล่งความรู้ในชุมชน ดังต่อไปนี้

1. นำเอกสารสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ จากภายนอกโรงเรียนมาให้ให้นักเรียนค้นคว้า
2. นำอุปกรณ์ต่าง ๆ จากชุมชน มาใช้ประกอบการเรียนการสอน
3. เชิญวิทยากรมาบรรยายที่โรงเรียน
4. สัมภาษณ์ผู้มีความรู้ในชุมชน
5. การพานักเรียนออกไปศึกษาออกสถานที่
6. การสำรวจแหล่งความรู้ต่าง ๆ ในชุมชน
7. การตั้งค่ายพักแรม
8. การหาประสบการณ์จากการไปฝึกงาน³

¹จรรยา ชูลาก, "การวิจัยการศึกษาวิชาอาชีพ" เอกสารประกอบคำบรรยายในการอบรมสัมมนาศึกษานิเทศก์ ณ โรงเรียนสารพัดช่าง 18 มิถุนายน 2524, หน้า 327.

²Roy W. Robert, Vocational and Practical Arts Education 2d ed. (New York: Harper and Row Publishers, 1965), pp. 543 - 550.

³Edward G. Olson, School and Community (New Jersey: Prentice - Hall, 1960), p. 73.

กล่าวโดยสรุปแล้ว ในการจัดการเรียนการสอนวิชาอาชีพ โรงเรียนควรจัดให้นักเรียนได้มีการไปฝึกงานที่สถานฝึกงานอาชีพนอกโรงเรียนด้วย ทั้งนี้เพราะการได้ไปใช้สถานฝึกงานอาชีพนอกโรงเรียน จะช่วยทำให้การเรียนวิชาอาชีพของนักเรียนเกิดประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และ เสนีย์ พัทธ์ธีรธรรม ยังกล่าวว่า การใช้สถานฝึกงานอาชีพนอกโรงเรียนจะช่วยแก้ปัญหาความไม่พร้อมของโรงเรียนได้¹

อย่างไรก็ตามเพื่อให้โรงเรียนสามารถดำเนินการในการนำนักเรียนไปฝึกงานในสถานฝึกงานอาชีพได้ทันที กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดให้โรงเรียนแต่งตั้งคณะกรรมการคณะหนึ่ง ประกอบด้วย ครู - อาจารย์ และผู้ทรงคุณวุฒิในทางอาชีพต่าง ๆ เรียกว่า "คณะกรรมการเลือกสถานที่ฝึกงานอาชีพของนักเรียน" ซึ่งมีหน้าที่ดังต่อไปนี้

1. ทดสอบ สัดเลือก และจัดทำทะเบียนรายชื่อสถานที่ฝึกงานอาชีพที่เห็นว่าเหมาะสมที่จะใช้เป็นสถานศึกษาหาความรู้ และฝึกงานอาชีพของนักเรียน แล้วเสนอให้กรมเจ้าสังกัดหรือจังหวัดอนุมัติ
2. ตกงเรื่องค่าใช้จ่าย หรือรายได้อื่นที่มีของนักเรียนกับสถานฝึกงานอาชีพ
3. ตกงเรื่องวิธีการฝึกงานตามหลักสูตรกับสถานฝึกงานอาชีพ
4. ดำเนินการอื่นใดอันจะทำให้การฝึกงานอาชีพของนักเรียนบรรลุวัตถุประสงค์²

¹ เสนีย์ พัทธ์ธีรธรรม, "แนวการจัดการสอนและจัดทำหลักสูตรวิชาการงานและอาชีพในหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521," สารพัฒนาหลักสูตร 4 (มกราคม 2525) : 38.

² กาญจนา ธัญญะโชโต และคณะ, "การจัดการเรียนการสอนวิชาอาชีพโดยใช้แหล่งวิทยาการสถานประกอบการและสถานประกอบอาชีพอิสระในระดับมัธยม," สารพัฒนาหลักสูตร 7 (เมษายน 2525) : 64.

สวัสดิ์ สุวรรณอักษร ได้เสนอแนะการปฏิบัติเป็นขั้นตอนในการจัดส่งนักเรียนออกไปฝึกงานอาชีพไว้ 9 ขั้นตอน คือ

ขั้นที่ 1 เป็นการเตรียมการภายในโรงเรียน ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องประชุมชี้แจงครูทุกคนในโรงเรียนเพื่อให้ทราบหลักการ เป้าหมาย และวิธีดำเนินงานต่าง ๆ

ขั้นที่ 2 เป็นการศึกษาค้นคว้าหรือสำรวจความต้องการด้านอาชีพของชุมชน เพื่อศึกษาสภาพทางเศรษฐกิจ อาชีพของประชาชน และแหล่งฝึกงานอาชีพ

ขั้นที่ 3 เป็นการสอบถามหรือสำรวจความพร้อมของสถานฝึกงานอาชีพต่าง ๆ ที่จะร่วมมือรับนักเรียนฝึกงานอาชีพ

ขั้นที่ 4 เป็นการสอบถามความต้องการของนักเรียนว่า มีความสนใจ และถนัดที่จะฝึกงานอาชีพใดหรือหมวดใด โดยแบ่งเป็น 6 หมวดใหญ่ ๆ เช่น เกษตรกรรม คหกรรม พาณิชยกรรม ช่างอุตสาหกรรม ศิลปะหัตถกรรม และศิลปกรรม

ขั้นที่ 5 เป็นการประเมินเหตุผลหรือประชุมชี้แจงให้นักเรียน และผู้ปกครองทราบความมุ่งหมายและประโยชน์ที่ได้รับจากการฝึกงานของนักเรียน

ขั้นที่ 6 เป็นการนำนักเรียนไปทัศนศึกษาสถานฝึกงานอาชีพ

ขั้นที่ 7 เป็นการลงทะเบียนการฝึกงาน โดยโรงเรียนจะต้องจัดให้มีแบบฟอร์มลงทะเบียนการฝึกงานของนักเรียน และต้องได้รับความยินยอมจากผู้ปกครองก่อนส่งนักเรียนไปฝึกที่สถานฝึกงานอาชีพ

ขั้นที่ 8 เป็นการส่งนักเรียนไปฝึกงาน โรงเรียนจะต้องประเมินเหตุผล หรือชี้แจงให้นักเรียนเข้าใจข้อปฏิบัติโดยทั่วไปในระหว่างการฝึกงาน

ขั้นที่ 9 เป็นการควบคุม ติดตามผล และประเมินผลการฝึกงานของนักเรียน¹

¹สวัสดิ์ สุวรรณอักษร, "ปัญหาว่างงานในอนาคตของเด็กไทยใครจะช่วยแก้,"

วิธีการจัดให้นักเรียนออกไปฝึกงานอาชีพ

เรื่อง เจริญชัย กล่าวว่า "ตามหลักสูตรใหม่นี้ ต้องมีอาคารและอุปกรณ์ที่เหมาะสมกับการเรียนวิชาบางประเภท เช่น งานช่าง ถ้าจะให้ทุกโรงเรียนมีอาคาร และอุปกรณ์ครบทุกโรงเรียน คงทำไม่ได้ควยไม่มีงบประมาณพอ จึงคิดใช้วิธีผสมผสานกันระหว่างการศึกษานอกโรงเรียนกับการศึกษาในโรงเรียน โดยมีระเบียบให้นักเรียนไปเรียนในสถานประกอบการ"¹ แต่โรงเรียนต้องประสานกับอุปสรรคต่าง ๆ ในการพานักเรียนไปฝึกงาน ดังเช่นที่ ภิญญู สาธกรกล่าวว่า "โรงเรียนมีอุปสรรคเรื่องการเดินทางและรถโรงเรียน ตลอดจนตารางสอนที่อัดแน่นไม่มีเวลาว่างฝึกงานได้พอ"²

ในเรื่องนี้ได้มีนักการศึกษาหลายท่าน เสนอแนะวิธีการที่จะจัดให้นักเรียนสามารถออกไปฝึกงานอาชีพนอกโรงเรียน ใว้ต่าง ๆ กันดังต่อไปนี้

ธนู แสงศักดิ์ กล่าวว่า การจัดให้นักเรียนออกไปฝึกงานอาชีพนั้น อาจให้นักเรียนได้เรียนวิชาสามัญเพียงครึ่งวัน อีกครึ่งวันให้ช่วยบิดามารดา หรือผู้ปกครองประกอบอาชีพในลักษณะการฝึกงานภาคปฏิบัติ โดยโรงเรียนเป็นผู้ควบคุมประสานงานการฝึกงานอาชีพนั้น³

¹เรื่อง เจริญชัย, "แนวโน้มของการมัธยมศึกษา" สารพัฒนาหลักสูตร

8 (พฤษภาคม 2525) : 50.

²ภิญญู สาธกร, "การบริหารมัธยมศึกษาเปรียบเทียบ" สารพัฒนาหลักสูตร

5 (กุมภาพันธ์ 2525) : 19.

³ธนู แสงศักดิ์, "การศึกษาที่สัมพันธ์ไปสู่การงานและอาชีพ," ใน การศึกษาเพื่อการงานและอาชีพ (กรุงเทพมหานคร : วัฒนาพานิช, 2521), หน้า 19.

วิเวก ปางพุทธิพงษ์ ได้เสนอแนะว่า การจัดให้นักเรียนออกไปฝึกงานอาชีพนอกโรงเรียนนั้น อาจจัดโดยเฉพาะในวันเสาร์ หรือวันหยุด หรือใช้เทคนิคในการจัดชั้นเรียนให้มีเวลาว่างพอ แล้วประสานงานกันอย่างใกล้ชิด หรือจัดให้นักเรียนไปเรียนระหว่างปิดภาค อาจให้มาอยู่หอพักเพื่อเรียนอาชีพระยะสั้น เป็นการผูกพันความสัมพันธ์ ก่อให้เกิดความสนิทสนม และภูมิใจ อันเป็นการสร้างเยาวชนใหม่ให้ทันคึกคักที่ตลาดอาชีพอย่างแท้จริง¹

ความเห็นเกี่ยวกับวิธีการจัดให้นักเรียนออกไปฝึกงานอาชีพ ของ วิเวก ปางพุทธิพงษ์ ดังกล่าว สอดคล้องกับการปฏิบัติของ อำนวย ปรัตตพงษ์ อาจารย์ใหญ่โรงเรียนราชมนูรังสรรค์ จังหวัดปัตตานี ที่ได้มีการนำนักเรียนไปฝึกงานในสถานประกอบการในวันเสาร์ วันอาทิตย์ เพราะในวันที่มีการเรียนตามปกติ โรงเรียนไม่สามารถจัดชั่วโมงไปฝึกงานได้²

กล่าวโดยสรุป วิธีการจัดให้นักเรียนออกไปฝึกงานในสถานฝึกงานอาชีพนอกโรงเรียน โรงเรียนอาจจัดให้นักเรียนได้ไปฝึกงานในวันที่มีการเรียนตามปกติเพียงครั้งวัน และจัดให้เรียนภาควิชาสามัญครั้งวัน หรือโรงเรียนอาจเลือกใช้วิธีจัดให้นักเรียนไปฝึกงานเฉพาะในวันหยุดเรียน เช่น วันเสาร์ วันอาทิตย์ หรือในระหว่างปิดภาคเรียน

¹ วารุณี ธรรมานิช, "สัมภาษณ์อธิบดีกรมอาชีวศึกษา นายวิเวก ปางพุทธิพงษ์ : แนวคิดและนโยบายการจัดการอาชีวศึกษา," สารศึกษามหาลักสูตร 7 (เมษายน 2525) : 14.

² มาโนชญ์ บุญญาวัตร, "การใช้สถานประกอบการ สถานประกอบการอาชีพอิสระความสำเร็จหรือความล้มเหลว," สารศึกษามหาลักสูตร 9 (กันยายน 2525) : 19.

✓ 1.4 ครูสอนวิชาอาชีพ

ด้านตัวครู และการสอนของครู เป็นองค์ประกอบสำคัญในการกำหนดคุณภาพของการจัดการศึกษา ซึ่งครูจะต้องมีความรู้ความเข้าใจ และสามารถนำหลักสูตรไปใช้ ตลอดจนสามารถควบคุมคุณภาพการเรียนของนักเรียนได้เป็นอย่างดี สำหรับในด้านตัวครูสอนวิชาอาชีพให้มีผู้ให้ความเห็นดังนี้

สุดใจ เหล่าสุนทร ได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับครูสอนวิชาอาชีพในโรงเรียนมัธยมศึกษา ไว้ว่า

เป็นการยากหาครูที่มีความรู้เกี่ยวกับอาชีพได้ตามต้องการของหลักสูตรที่วางไว้ เราอาจจะมีครูอาชีพศึกษาที่เป็นครูช่างไม้ ช่างก่อสร้าง ช่างปูน และอื่น ๆ อยู่ตามโรงเรียนต่าง ๆ มากมาย แต่ก็ เป็นครูเฉพาะวิชา เป็นครูที่รู้วิชานั้น ๆ อย่างช่างฝีมือ ทั้งนี้เพราะเรายังไม่มีการสอนครู สำหรับเพื่อใช้ในการสอนเพื่อเตรียมเด็กใหม่มีความรู้ทางวิชาอาชีพ¹

นอกจากนี้ สุดใจ เหล่าสุนทร ยังกล่าวอีกว่า "การที่จะให้ผู้เรียนวิชาอาชีพมีฝีมือขั้นนี้ ครูผู้ฝึกจะต้องรู้สภาพอาชีพนั้น ๆ เป็นปัจจุบัน รู้ถึงความต้องการการเปลี่ยนแปลงของวิชาอาชีพอยู่เสมอ"²

หวน หินธุพันธ์ กล่าวว่า นอกจากจะรู้เรื่องที่สอนเป็นอย่างดีแล้ว ครูสอนวิชาอาชีพจะต้องทำให้เป็นที่นับถือของนักเรียน มีความสามารถในการสอน เอาใจใส่ การสอน มีความยุติธรรม ไม่โกรธง่าย มีความเห็นอกเห็นใจนักเรียน และเอาใจใส่การทำงาน of นักเรียน³

¹สุดใจ เหล่าสุนทร, "การศึกษาเพื่ออาชีพในโรงเรียนมัธยม" (งานวิจัยส่วนบุคคล วิทยาลัยบ็องกันราชอาณาจักร, 2510), หน้า 78.

²สุดใจ เหล่าสุนทร, วิชาอาชีพในโรงเรียนมัธยม (ธนบุรี : โรงพิมพ์บรรหาร, 2505), หน้า 60.

³หวน หินธุพันธ์, หัตถศึกษาแขนงต่าง ๆ (พระนคร : โรงพิมพ์อักษรบริการ, 2508), หน้า 59 - 60.

ณรงค์ เสียงประชา ไ้รวบรวมความรู้ความสามารถที่ครูช่างต้องมี ซึ่งใกล้เคียงกับลักษณะของครูผู้สอนวิชาอาชีพทั่วไป ไว้ดังนี้

1. ครูช่างควรมีฝีมือในระดับสูง และรอบรู้ในงานอาชีพของตนทุก ๆ ด้าน สามารถสาธิตทักษะ และฝีมือของตน
2. จะต้องรู้จักจัด และบริหารโรงฝึกงาน
3. ครูจะต่องรูเป้าหมายของการศึกษา และสามารถปรับปรุงคัดแปลงแก้ไขการจัดประสบการณ์ได้เล็ก
4. จะต้องมีสามารถในการสร้างและใช้อุปกรณ์ประกอบการสอน
5. สามารถสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับนักเรียน
6. สามารถประเมินความเจริญงอกงาม ความรู้ ความสามารถของนักเรียน
7. มีความรู้เกี่ยวกับการแนะนำอาชีพ
8. เข้าใจพฤติกรรม และพัฒนาการของเด็ก
9. ควรมีความรู้เกี่ยวกับเยาวชน และความถนัดของเด็ก ตลอดจนการสอน
10. รูถึงความแตกต่างระหว่างอัตบุคคล
11. รูถึงหลักการเรียนรู้¹

ความรู้ความสามารถของครูช่างที่ ณรงค์ เสียงประชา กล่าวไว้สอดคล้องกันกับลักษณะของครูช่างที่ดี ซึ่ง ผจกญ ชันธชวณะ โค้กล่าวไว้ว่า ครูช่างที่ดีต้องไม่เป็นคนเห็นแก่ตัว มีความยุติธรรม เปิดเผย อคทน มีวุฒิภาวะทางอารมณ์ ควบคุมตนเองได้ มีความตั้งใจจริง มีวินัยในการทำงาน มีความกล้า มีความคิดสร้างสรรค์ มีความกระตือรือร้น หอใจในงานอาชีพของตน และมีอารมณ์ขัน²

¹ณรงค์ เสียงประชา, "ความรู้ความสามารถของครูช่าง" วิทยาลัยครูอาชีวศึกษา 1 (กันยายน 2515) : 24 - 25.

²ผจกญ ชันธชวณะ, การจัดองค์การ และการบริหารงานสำหรับโรงฝึกงาน และโรงประลองของสถานศึกษา (กรุงเทพมหานคร : สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า, ม.ป.ป.), หน้า 3 - 4.

อย่างไรก็ตาม ครูผู้สอนวิชาอาชีพ นอกจากจะต้องมีคุณสมบัติของการเป็นครูข้างที่ดีแล้ว ควรจะต้องเป็นผู้ที่มีลักษณะของครูที่ดีเป็นเดียวกับครูผู้สอนวิชาอื่น ๆ ซึ่งมีนักการศึกษาหลายคนได้กล่าวถึงลักษณะของครูดี ดังนี้

ธนู แสงศักดิ์ มีความเห็นว่าลักษณะของครูที่ดีนั้นมี 5 ประการ คือ

- ✓ 1. มีความสัมพันธ์กับนักเรียนดี ครูจะต้องสนใจ เอาใจใส่ปัญหาของนักเรียน คอยตอบปัญหาให้กระจ่าง แน่ชัวร์ ไม่แสดงอาการรุนแรง ไม่เยาะเย้ย รู้จักระงับอารมณ์ มีน้ำใจนักกีฬา อคตชน วางตัวเหมาะสม ไม่สนิทสนมกับนักเรียนเกินไป ไม่ทำให้แก่นักเรียนชายหน้า รู้จักขมเขย เปิดโอกาสให้นักเรียนประเมินผลการสอน คัดลั่นงานของนักเรียนด้วยเหตุผล
- ✓ 2. มีความรักในอาชีพครู มีส่วนช่วยแนะนำเพื่อปรับปรุงการเรียนการสอน เสริม รับฟังคำแนะนำ ปรับปรุงตนเองเสมอ ทนสมัยต่อความรู้และกิจกรรมของครู เห็นว่าอาชีพครูดี ไม่อุมงุมิ รวมมือสนับสนุนสมาคมการศึกษาวิชาชีพ ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ต่อการสอน
- ✓ 3. มีจรรยาครู ไม่แพร่ข่าวลือ เชื่อสัจยต่ออาชีพ รักษาความลับของนักเรียน ปฏิบัติตามหน้าที่ราชการอย่างเคร่งครัด
- ✓ 4. มีคุณสมบัติส่วนตัวดี มีความซื่อตรง สติปัญญาดี เมื่อมันในตัวเอง มีความคิดริเริ่ม กระตือรือร้น คิดปรับปรุงโรงเรียน เป็นกันเองกับนักเรียน รู้จักผ่อนหนักผ่อนเบา
- ✓ 5. รูปร่างท่าทางดี แต่งกายสุภาพเสมอ¹

ส่วน สุรินทร์ สรสิริ ให้ความเห็นว่า ครูดีมี 6 ประการ คือ

1. บุคลิกดี
2. จัดห้องเรียนดี
3. มีความสัมพันธ์อันดีกับนักเรียน
4. สอนดี

¹ธนู แสงศักดิ์, "ครูดี," วิทยากร 2 (กุมภาพันธ์ 2505) : 85 - 100.

5. มีเจตนาที่ติดต่ออาชีพครู
6. ความสัมพันธ์กับผู้ปกครอง¹

จากลักษณะครูที่ดังกล่าวข้างต้นนี้ สอดคล้องกับการสำรวจลักษณะที่พึงปรารถนาของครูในระดับมัธยมศึกษา ของ สุวรรณา เนตยากร ซึ่งพบว่าลักษณะที่พึงปรารถนาที่เป็นสิ่งจำเป็นมากที่สุดสำหรับผู้เป็นครู มี 15 ประการ คือ

1. ครูควรมีความซื่อสัตย์สุจริต
2. แต่งกายสุภาพ
3. เสียงดังชัดเจน
4. สุขภาพ
5. มีลักษณะเป็นผู้นำ
6. ตรงต่อเวลา
7. มีความรับผิดชอบ
8. มีมนุษยสัมพันธ์
9. รู้จักควบคุมอารมณ์
10. มีเหตุผล
11. รักและศรัทธาในอาชีพครู
12. เลื่อมใสในชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์
13. มีความสามัคคี
14. มีความคิดริเริ่ม
15. ครูควรมีความยุติธรรม²

¹สุรินทร์ ธรรมิ, "ครูดีนั้นเป็นอย่างไร," วิทยากร, 7 (กรกฎาคม 2515) : 5.

²สุวรรณา เนตยากร, "ลักษณะที่พึงปรารถนาของครูในระดับมัธยม : ศึกษาจากความคิดเห็นของนักเรียนและผู้ปกครอง" วารสารสภาการศึกษาแห่งชาติ 12 (สิงหาคม - กันยายน 2521) : 47 - 53.

กล่าวโดยสรุป ครูผู้สอนวิชาอาชีพที่ดีต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถในวิชาที่ตนสอนเป็นอย่างดี และต้องเป็นผู้มีคุณลักษณะของครูดีตามที่สังคมไทยต้องการด้วย

1.5 นักเรียนที่เลือกเรียนวิชาอาชีพ

✓ สุดใจ เหล่าสุนทร ได้เสนอเกณฑ์ในการคัดเลือกบุคคลเข้าเรียนวิชาอาชีพ ซึ่งสรุปได้ดังนี้

✓ 1. ต้องมีสติปัญญาสูงพอเหมาะสมกับอาชีพนั้น และมีความต้องการประกอบอาชีพนั้น ๆ

✓ 2. มีสุขภาพร่างกาย และจิตใจเหมาะสมกับอาชีพนั้น

✓ 3. มีความถนัดเหมาะสมกับอาชีพที่ต้องการจะเรียน

✓ 4. มีความสนใจ และทัศนคติที่ดีต่ออาชีพนั้น

✓ 5. ต้องมีโอกาที่จะประกอบอาชีพนั้น

✓ 6. มีโอกาสที่เรียนจนสำเร็จ¹

ในขณะที่เรียนวิชาอาชีพนักเรียนจะต้องได้รับการอบรมฝึกฝนให้มีความมานะออกทน ชยัน ตั้งใจทำงานให้สุดความสามารถ มีความประหยัดมัธยัสถ์ มีศีลธรรม และฝึกช่วยเหลือชุมชนและประเทศชาติ² นอกจากนั้นคุณสมบัติของนักเรียนที่เลือกเรียนวิชาอาชีพจะต้องมีประจำตัวต่อไป คือ ความรู้ในอาชีพ และความรู้ความสามารถในการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคม ซึ่งคุณสมบัติดังกล่าวนี้ เป็นลักษณะคุณสมบัติของช่างที่ดี ดังที่ สุเจตน์ เขาวชิรชัย ได้กล่าวไว้คือ

1. มีความสามารถ มีความรู้ความสามารถในงานช่าง รู้ถึงแก่นของงานทั้งทางทฤษฎีและปฏิบัติ และต้องหมั่นศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมอยู่เสมอ

¹สุดใจ เหล่าสุนทร, วิชาอาชีพในโรงเรียนมัธยม, หน้า 53 - 57.

²สุดใจ เหล่าสุนทร, "การศึกษาเพื่ออาชีพในโรงเรียนมัธยม," หน้า 62 - 63.

2. มีประสิทธิภาพ ทำงานสำเร็จภายในเวลาอันสั้นที่สุด และมีคุณภาพ
ดีที่สุดเท่าที่จะทำได้

3. มีแบบแผน มีแผนในการทำงาน มีระเบียบ มีหลักการ

4. มีความตั้งใจ เอาใจใส่ในงาน และมีความรับผิดชอบ

5. มีมนุษยสัมพันธ์ มีความรู้ทางจิตวิทยาในการติดต่อสัมพันธ์กับผู้อื่น
รู้จักวางตัว รู้จักปกครอง ผูกมิตร เพราะงานช่างจะสำเร็จลงได้ต้องอาศัยความร่วมมือกัน

6. มีความสะอาด งานบางอย่างหากขาดความสะอาด จะทำให้เกิด

อุบัติเหตุ

7. มีความรวดเร็ว

8. วัฏฏของความปลอดภัยของโรงงาน¹

กล่าวโดยสรุป นักเรียนที่จะเข้าศึกษาวิชาอาชีพประเภทใดนั้น ควรจะต้อง
ผ่านเกณฑ์การคัดเลือกความพร้อมในด้านต่าง ๆ มิฉะนั้นแล้วนักเรียนอาจประสบปัญหาทำให้การ
ศึกษาวิชาอาชีพสาขานั้น ๆ ไม่สัมฤทธิ์ผล และในการศึกษาวิชาชีพ นอกจากนักเรียนจะได้รับ
การอบรมให้เป็นผู้มีความรู้ความสามารถในวิชาอาชีพประเภทนั้น ๆ แล้ว นักเรียนควรจะได้รับ
การฝึกฝนให้เป็นผู้สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ด้วย

✓ 1.6 อาคารสถานที่ โรงฝึกงาน และอุปกรณ์

หลักสูตรมัธยมศึกษาในปัจจุบัน มีความต้องการด้านอาคารสถานที่เปลี่ยนแปลงไป
จากเดิม ซึ่งเคยต้องการแต่เพียงห้องขนาด 7 × 9 เมตร หรือ 8 × 8 เมตร เปลี่ยนไป
เป็นห้องที่มีขนาดแตกต่างกันตามลักษณะวิชา แต่การสร้างอาคารเรียนยังใช้รูปแบบเดิม ดังนั้น
ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องปรับปรุงสิ่งที่มีอยู่ให้สามารถใช้งานได้สอดคล้องตามความจำเป็น²

¹สุเจตน์ เขาวณิชย์, "ช่างที่ดี" วิทยาลัยครูอาชีวศึกษา 30 (เมษายน 2512) :

62 - 65.

²กรมสามัญศึกษา, หน่วยงานพิเศษ, "การนิเทศและติดตามการบริหารหลักสูตร
ปัญหาที่พบจากการใช้หลักสูตรมัธยมศึกษา ม.ต้น 2521 และ ม.ปลาย 2524" เอกสาร-
ประกอบการอบรมในโครงการอบรมส่งนาศึกษานิเทศก์ เขต วันที่ 8 - 12 มีนาคม 2525, หน้า 33.

วิเวก ปางหุติหงส์ กล่าวว่า อาจจะมีแปลงห้องเรียนเป็นโรงฝึกงาน สำหรับสอนบางวิชา เช่น คหกรรม¹

พิสิษฐ์ ธาณี พบว่า สถานที่สอนและฝึกงานอาชีพเป็นที่ที่ดึงดูดความสนใจให้นักเรียน และคนทั่วไปสนใจวิชาอาชีพในโรงเรียนเพิ่มมากขึ้น และที่สำคัญ คือ การสอนวิชาอาชีพจะได้ออกผลตามความมุ่งหมายที่ได้ตั้งไว้ ก็เพราะมีอาคาร โรงฝึกงานให้นักเรียนได้เข้าไปเรียน และฝึกงานในแขนงวิชาที่เลือกเรียนตามความถนัดและความสนใจของเขา²

หวน พันธุพันธ์ กล่าวเสริมว่า สำหรับลักษณะและที่ตั้งของสถานที่สอนและฝึกงานวิชาอาชีพควรจะต้งเป็นสถานที่ที่ดูสุภาพสะอาด ไม่มีสภาพที่ทำให้เกิดอันตรายได้จากการเข้าไปฝึกงาน เช่น เพดานต่ำ หรือแสงสว่างไม่เพียงพอ เป็นต้น³

สุจิต เเหลาสุนทร ได้เสนอแนะว่า การที่จะให้ผู้เรียนมีฝีมือเป็นไปตามความต้องการของตลาดแรงงานอย่างจริงจังนั้น จะต้องมีเครื่องมือ เครื่องใช้ เครื่องจักร ตลอดจนวัสดุในการฝึกหัด เช่นเดียวกับอาชีพจริงกำลังใช้อยู่⁴

นอกจากนั้น หวน พันธุพันธ์ ได้ให้แนวความคิดว่า เครื่องมือ เครื่องใช้ใน การทำงานของนักเรียนจะต้องเพียงพอ และใช้การได้คืออยู่เสมอ เพราะถ้าไม่เพียงพอกับจำนวนนักเรียนแล้ว เด็กจะขาดวินัยใ้ได้ง่าย⁵

¹วิเวก ปางหุติหงส์, การจัดการเรียนการสอนวิชาชีพ ตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พ.ศ. 2524, หน้า 4.

²พิสิษฐ์ ธาณี, "การสำรวจการสอนวิชาศิลปะปฏิบัติ ชั้น ม.ศ.1 ปีการศึกษา 2504 ในโรงเรียนรัฐบาลชายและสหศึกษา จังหวัดพระนครและธนบุรี" (ปริทัศน์งานพัฒนาการศึกษา-บัณฑิต วิทยาลัยวิชาการศึกษา ประสานมิตร 2506), หน้า 23.

³หวน พันธุพันธ์, หัตถศึกษาแขนงต่าง ๆ (พระนคร : โรงพิมพ์อักษรบริการ, 2508), หน้า 61.

⁴สุจิต เเหลาสุนทร, วิชาอาชีพในโรงเรียนมัธยม, หน้า 60.

⁵หวน พันธุพันธ์, เรื่องเดียวกัน, หน้า 60.

- ✓ โนลส์ (Knowles) ได้เสนอแนะวิธีการใช้อุปกรณ์การสอนไว้ 6 ประการ ดังนี้
- สอน
1. ครูควรวางแผนการใช้อุปกรณ์การสอนให้เหมาะสมกับเนื้อหาวิชา และวิธีสอน
 2. เลือกใช้อุปกรณ์การสอน ครูควรได้พิจารณาอุปกรณ์ที่จะใช้้อย่างรอบคอบ คือ เรียนรู้วิธีใช้ และคำนึงถึงคุณลักษณะของอุปกรณ์เกี่ยวกับ ความสะอาด เป็นเมฆง่าย ๆ แต่ น่าสนใจ และตรงกับวัตถุประสงค์ที่จะใช้
 3. การเตรียมอุปกรณ์ ต้องติดตั้งและทดลองใช้ก่อน
 4. การเตรียมตัวผู้เรียน ควรแนะนำให้ผู้เรียนเข้าใจจุดมุ่งหมายของการใช้อุปกรณ์การสอน และให้ความคิดที่จะหาประโยชน์จากอุปกรณ์
 5. ควรสรุปความรู้ของผู้เรียนหลังจากการใช้อุปกรณ์การสอนแล้ว
 6. ควรใช้อุปกรณ์ให้สัมพันธ์กับการอภิปราย และวิธีการอื่น ๆ อีกจะทำให้การเรียนนั้นมีความหมายต่อผู้เรียนยิ่งขึ้น¹

วิธีการใช้อุปกรณ์การสอนตามคำแนะนำของ โนลส์ (Knowles) ดังกล่าวสอดคล้องกับวิธีการใช้ของ มนัส บางสมบุญ ที่กล่าวไว้ดังต่อไปนี้

1. ครูจะต้องศึกษาเกี่ยวกับกลไกและอุปกรณ์และเครื่องมือให้เข้าใจ และทดลองใช้ก่อนนำไปใช้กับนักเรียน
2. ระยะเวลาการใช้อุปกรณ์ และการสอนบทเรียนนั้น ๆ ต้องสอดคล้องและสัมพันธ์กันเป็นส่วนที่เหมาะสม
3. การให้นักเรียนทดลองและปฏิบัติ ควรระมัดระวังเกี่ยวกับการชำรุดเสียหาย และควรระมัดระวังอันตรายอันอาจจะเกิดขึ้นระหว่างการทดลอง และปฏิบัติ เมื่อใช้เสร็จควรทำความสะอาด และเก็บรักษาให้เป็นระเบียบพร้อมที่จะใช้ได้เสมอ

¹Malcolm S. Knowles, Information on Adult Education, (New York: Association Press, 1950), p. 49.

4. ผู้บริหารควรปรึกษากับครูหัวหน้าหมวดวิชา เพื่อจัดสรรเงินซื้ออุปกรณ์ และสนองความต้องการของหมวดวิชา¹

กล่าวโดยสรุปแล้ว โรงเรียนมัธยมศึกษาในปัจจุบัน มีความจำเป็นต้องใช้อาคารสถานที่ที่เหมาะสมกับวิชาอาชีพที่เปิดสอน ต้องมีโรงฝึกงานที่ถูกสุขลักษณะให้นักเรียนได้ฝึกปฏิบัติงาน ตลอดจนการจัดให้มีเครื่องมือ และวัสดุอุปกรณ์อย่างเพียงพอกับจำนวนนักเรียน

✓ 1.7 การแนะแนวอาชีพในโรงเรียนมัธยม

สมาคมการแนะแนวอาชีพแห่งชาติของสหรัฐอเมริกา ได้ให้ความหมายของการแนะแนวอาชีพไว้ว่า การแนะแนวอาชีพเป็นขบวนการในการช่วยเหลือบุคคลแต่ละคนในการเลือกอาชีพ การเตรียมตัวเพื่อประกอบอาชีพ การเข้าไปประกอบอาชีพ และการสร้างความก้าวหน้าในการทำงาน²

รอง เจริญศิริ ได้กล่าวถึงความสำคัญของการแนะแนวอาชีพไว้ว่า

.... ยังมีเยาวชนอีกเป็นจำนวนมากที่ยังไม่ตื่นตัวในการวางแผนการประกอบอาชีพไว้ล่วงหน้าว่า เมื่อสำเร็จการศึกษาแล้วจะยึดถืออาชีพอะไรเป็นหลักในการดำรงชีวิต ส่วนมากมักจะปล่อยไปตามพรหมลิขิต ถ้าหากเยาวชนของชาติขาดการแนะแนวทางในการเลือกอาชีพที่ถูกตองแล้ว ทำให้เกิดปัญหาารายแรงต่อไปภายหลัง เกี่ยวกับการวางแผนกำลังคนของประเทศ ซึ่งจะตองสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชาติ โดยเฉพาะการจัดกำลังให้เหมาะกับงาน ถ้าประเทศชาติมีกำลังคนที่ไม่เหมาะกับงานอยู่เป็นจำนวนมากจะเป็นอุปสรรคในการพัฒนาประเทศ ไม่มีทางเจริญก้าวหน้าทัดเทียมกับประเทศอื่น ๆ จะตองเป็นประเทศที่คอยพัฒนาตลอดกาล³

ไมนัส บ้างสมบุรณ์, "การบริหารงานระดับมัธยมศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2510), หน้า 57.

²คมเพชร ฉัตรสุภกุล, บริการสนเทศ (ภาควิชาการแนะแนวและจิตวิทยาการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2521), หน้า 21.

³รอง เจริญศิริ, "บริการแนะแนวอาชีพของกรมแรงงาน" วารสารแนะแนวฉบับพิเศษ 7 (ตุลาคม 2516 - มกราคม 2517) : 52.

กรมวิชาการได้กล่าวถึงความสำคัญ และความจำเป็นที่ต้องจัดให้มีบริการแนะแนวอาชีพในโรงเรียนไว้ดังนี้

- ✓ 1. ปรัชญา หลักการ และจุดมุ่งหมายของการแนะแนวมีลักษณะสอดคล้องกับ หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 และหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 หลักการและจุดมุ่งหมายดังกล่าว ให้ผู้เรียนมีโอกาสเลือกเรียนได้ตามความถนัด ความสนใจ และความต้องการ หลักสูตรมุ่งพัฒนาทุกด้าน การจัดการศึกษามีผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง คำนึงถึงผู้เรียนทุกคน และมีจุดมุ่งหมายให้ผู้เรียนรู้จักตัดสินใจอย่างฉลาด ปรับตัวได้ มีชีวิตที่เป็นสุข และเป็นประโยชน์ต่อสังคม
- ✓ 2. อาชีพใหม่ ๆ เพิ่มมากขึ้น บทบาทของบริการแนะแนวในเรื่องนี้ คือ ให้ข้อมูลเกี่ยวกับอาชีพ ตลอดจนช่วยเหลือให้นักเรียนในโรงเรียนได้รู้จักวางแผนการประกอบอาชีพในอนาคตได้อย่างเหมาะสมกับตนเอง¹

วัชร ทรัพย์มี ได้เสนอแนะขยายของการแนะแนวอาชีพในโรงเรียนมัธยมศึกษาไว้ 3 ประการ คือ

- 1. การพัฒนาความรู้สึกรักกึกของนักเรียนที่มีต่อตนเอง การแนะแนวอาชีพ จะช่วยให้นักเรียนรู้จักตนเอง เช่น รู้อะไร ก็ ความต้องการ ความสนใจ และความสามารถของตน
- 2. การพัฒนาความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับอาชีพ นักแนะแนวควรช่วยให้นักเรียนได้รับข้อเท็จจริงในเรื่องอาชีพ
- 3. การพัฒนาความรู้สึกรักกึกที่มีต่ออาชีพ นักแนะแนวควรช่วยให้นักเรียนได้เข้าใจว่าตนต้องการอะไรจากอาชีพ เช่น รายได้ สถานะทางสังคม เกียรติ เป็นต้น²

¹กระทรวงศึกษาธิการ, กรมวิชาการ, การจัดบริการแนะแนวในโรงเรียน (กรุงเทพมหานคร : รุ่งศิลป์การพิมพ์, 2523), หน้า 3.

²วัชร ทรัพย์มี, การแนะแนวอาชีพ (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2523), หน้า 39 - 40.

กล่าวโดยสรุป การแนะแนวอาชีพเป็นสิ่งจำเป็น ซึ่งโรงเรียนมัธยมศึกษาในปัจจุบันสมควรเป็นอย่างยิ่งที่จะจัดบริการให้แก่ักเรียน เพื่อช่วยเหลือนักเรียนในด้าน การวางแผนโครงการประกอบอาชีพ และปรับตัวในการประกอบอาชีพได้อย่างเหมาะสม

1.8 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดวิชาชีพในโรงเรียนมัธยมศึกษา

วสันต์ จันทรวงศา ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง "การใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย ฉบับพุทธศักราช 2518 ในเขตกรุงเทพมหานคร เพื่อสำรวจปัญหาปัจจุบันจากการใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย ฉบับพุทธศักราช 2518 ในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย เขตกรุงเทพมหานคร โดยสำรวจความคิดเห็นของบุคลากรที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตร ประกอบด้วย ผู้บริหารโรงเรียน หัวหน้าหมวดวิชา อาจารย์ผู้สอน และเจ้าหน้าที่ต่าง ๆ ในโรงเรียน ผลการศึกษาวิจัยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการจัดวิชาชีพ สรุปได้ดังนี้

1. การใช้หลักสูตรของผู้บริหารโรงเรียน มีปัญหาสูงสุดในด้านผู้บริหาร ไม่ให้ความสนับสนุนเปิดสอนวิชาอาชีพในโรงเรียน และปัญหาจำนวนนักเรียนที่เลือกเรียนในแต่ละสาขา ปัญหารองลงมา คือ ด้านความเพียงพอของเวลาที่จะให้นักเรียนฝึกปฏิบัติในแต่ละรายวิชา และการนำทรัพยากรในท้องถิ่นมาใช้ให้เป็นประโยชน์
2. ด้านเอกสารหลักสูตร ตามความคิดเห็นของอาจารย์ผู้สอนในหมวดวิชาอาชีพพบว่า เอกสารหลักสูตรทั้งหมดมีไม่เพียงพอ
3. ด้านสถานที่ วัสดุ และอุปกรณ์การสอน ตามความคิดเห็นของหัวหน้าหมวด และอาจารย์ในหมวด พบว่า แปลงสำเร็จ และเรือนเพาะชำไม่มีเลย ส่วนโรงฝึกงาน และห้องปฏิบัติการ อาจารย์ส่วนใหญ่ตอบว่า มีไม่เพียงพอ และทุกคนตอบตรงกันว่า เครื่องมือปฏิบัติการในรายวิชาที่เปิดสอน วัสดุสำหรับฝึกงาน เครื่องจักรกล และเครื่องมือโรงงาน มีไม่เพียงพอ¹

¹วสันต์ จันทรวงศา, "การใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย ฉบับพุทธศักราช 2518" (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต แผนกวิชาบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2518), หน้า 96 - 98.

หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา สำนักงานศึกษาธิการ เขตการศึกษา 6 ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง "สภาพการใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521" โดยใช้แบบสอบถามกลุ่มตัวอย่าง ไล่แก อาจารย์ผู้ช่วยฝ่ายวิชาการ และครูอาจารย์ที่สอนในหมวดวิชาต่าง ๆ ใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบ Multistage Random Sampling ตัวอย่างประชากรเป็นโรงเรียนประจำจังหวัด 3 โรงเรียนประจำอำเภอ 17 โรงเรียนประจำตำบล 8 โรงเรียนราษฎร์ 16 โรงเรียน ผลการศึกษาค้นคว้าเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับการจัดวิชาอาชีพสรุปได้ดังนี้

1. การจัดสอนวิชาอาชีพ พบว่า โรงเรียนประจำอำเภอเปิดสอนวิชาอาชีพ และส่งเสริมให้เรียนมากกว่าโรงเรียนประเภทอื่น ๆ
2. ลักษณะการจัดแผนการเรียน พบว่า โรงเรียนส่วนมากจะจัดแผนการเรียนไว้ 3 ปี แต่จัดอย่างไม่ดีเป้าหมาย

การจัดให้นักเรียนเข้าเรียนตามแผนการเรียนต่าง ๆ พบว่า โรงเรียนประจำจังหวัดให้นักเรียนเลือกแผนการเรียนในวันสมัครสอบคัดเลือก โรงเรียนประจำอำเภอ โรงเรียนประจำตำบล ให้นักเรียนเลือกหลังการสอบคัดเลือกเข้าเรียนได้ โรงเรียนราษฎร์จะจัดนักเรียนเข้าเรียนตามแผนการเรียนที่โรงเรียนจัดไว้

การจัดแผนการเรียนยึดหลักการต่าง ๆ ตามหลักสูตรที่โรงเรียนให้ความสำคัญ พบว่า โรงเรียนประจำจังหวัดและโรงเรียนประจำอำเภอยึดความพร้อมของโรงเรียน และความสามารถของนักเรียนเป็นส่วนมาก โรงเรียนประจำตำบลยึดความพร้อมของโรงเรียน และความต้องการของสังคมในท้องถิ่นเป็นส่วนมาก

3. การฝึกงานนอกสถานที่ พบว่า โรงเรียนมัธยมส่วนมาก ไม่ได้ใช้แหล่งวิทยากร สถานประกอบการในการสอนวิชาอาชีพ จะมีอยู่บ้างเป็นโรงเรียนประจำตำบล¹

¹ ฝ่ายวิจัยและบริการการศึกษา, หน่วยศึกษานิเทศก์, กรมสามัญศึกษา, สำนักงานศึกษาธิการ เขต 6, "สภาพการใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521" วิจัยสนเทศ 1 (พฤศจิกายน 2523) : 1 - 4.

อุษา เหมตะศิลา ใ้ค้ศึกษาวิจัย เรื่อง "ความคิดเห็นของบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานในการส่งนักเรียนออกไปฝึกงานนอกสถานที่ตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521" โดยวิธีใช้แบบสอบถามกลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหารโรงเรียน ผู้ช่วยฝ่ายวิชาการ หัวหน้าหมวดวิชาการงานและอาชีพ และหัวหน้าฝ่ายแนะแนวของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ในเขตการศึกษา 3 จำนวน 116 คน จากโรงเรียน 29 โรงเรียน ผลการวิจัยปรากฏว่า หมวดวิชาอาชีพที่โรงเรียนส่วนใหญ่เปิดสอน คือ วิชาอาชีพในหมวดเกษตรกรรม หมวดคหกรรม และช่างอุตสาหกรรมตามลำดับ ไม่มีโรงเรียนใดที่ส่งนักเรียนไปศึกษาหาความรู้ในแหล่งวิทยาการสถานประกอบการ และสถานประกอบอาชีพอิสระเลย ปัญหาการสอนวิชาอาชีพ เรียงตามลำดับ คือ ขาดสถานที่ฝึกงาน ขาดวัสดุอุปกรณ์ และขาดครูผู้สอนวิชาอาชีพ สำหรับความคิดเห็นเกี่ยวกับสาเหตุของการไม่ส่งนักเรียนออกไปฝึกงาน อาชีพนอกสถานที่ คือ เห็นว่า สถานประกอบอาชีพอิสระไม่มีปริมาณงานมากพอที่จะส่งนักเรียนไปฝึกงาน จังหวัดไม่ประกาศรายชื่อแหล่งวิทยาการ สถานประกอบการ สถานฝึกงานอาชีพ อยู่ห่างไกลจากโรงเรียนมาก มีปัญหาเรื่องค่าใช้จ่ายของครูผู้แนะแนว และขาดกำลังครูที่จะออกไปนิเทศ¹

สงบ ลักษณะ ใ้ค้ศึกษาวิจัย เรื่อง "การศึกษาสถานภาพของการจัดแผนการเรียนวิชาอาชีพ และการใช้แหล่งวิทยาการ และสถานประกอบการตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พ.ศ. 2521" โดยใช้แบบสำรวจสำหรับศึกษาธิการจังหวัด แบบสอบถามสำหรับศึกษานิเทศก์ เขต ผู้ช่วยฝ่ายวิชาการ หัวหน้าหมวดวิชาการงานและอาชีพ และแบบสัมภาษณ์เจ้าของ

อุษา เหมตะศิลา, "ความคิดเห็นของบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานในการส่งนักเรียนออกไปฝึกงานนอกสถานที่ตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521"

เอกสารประกอบการประชุมทางวิชาการ เรื่อง การวิจัยทางการศึกษาและการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2524),

สถานฝึกงานอาชีพที่ให้ความร่วมมือในการรับนักเรียนเข้าฝึกงานอาชีพ และแบ่งตามเขตการศึกษา เขตละ 2 จังหวัด รวม 25 จังหวัด ผลการวิจัยปรากฏว่า การจัดแผนการเรียนวิชาอาชีพในโรงเรียนมัธยมศึกษาส่วนใหญ่ จัดแผนการเรียนวิชาอาชีพให้เป็นวิชาเลือก คิดเป็นร้อยละ 75.95 จัดการเรียนการสอนภายในโรงเรียนเอง ร้อยละ 76.92 ที่จัดให้นักเรียนได้ไปฝึกงานอาชีพในสถานฝึกงานอาชีพนอกโรงเรียนมีร้อยละ 23.06 สำหรับโรงเรียนที่จัดให้นักเรียนไปฝึกงานอาชีพกับสถานฝึกงานอาชีพนอกโรงเรียนนั้น นักเรียนส่วนมาก ร้อยละ 54.52 ใช้การฝึกอาชีพกับอุปกรณ์ของตนเอง ส่วนปัญหาการจัดแผนการเรียนวิชาอาชีพ และการจัดให้นักเรียนไปฝึกงานอาชีพกับสถานฝึกงานอาชีพนอกโรงเรียนนั้น พบว่า โรงเรียนยังขาดเอกสาร หลักสูตร และคู่มือต่าง ๆ ขาดบุคลากรที่มีความรู้ด้านวิชาอาชีพโดยตรง ขาดสถานที่ เครื่องมือ และวัสดุที่ใช้ในการสอนวิชาอาชีพ ผู้ปกครองและนักเรียนไม่สนใจที่จะเลือกเรียนวิชาอาชีพ ต้องการเรียนแต่วิชาการเท่านั้น เพราะมุ่งจะเรียนต่อในระดับสูงขึ้นไป ด้านการใช้สถานฝึกงานอาชีพนอกโรงเรียน ส่วนใหญ่ยังไม่เข้าใจจุดมุ่งหมายของการฝึกงานของนักเรียนคือพอ จึงทำให้ไม่ได้รับความร่วมมือเท่าที่ควร และสถานฝึกยังรับนักเรียนได้จำกัด เพราะเป็นสถานประกอบการที่มีขนาดเล็ก อุปกรณ์จำกัด เจ้าของสถานฝึกไม่มีเวลาที่จะสอน หรือดูแลนักเรียนได้ทั่วถึง นักเรียนและครูนิเทศขาดความสะดวกในการไปใช้สถานฝึกอาชีพนอกโรงเรียน เนื่องจากไม่มีพาหนะรับ - ส่ง ไม่มีค่าใช้จ่ายในการฝึกและการนิเทศ มีปัญหาในการจัดการการสอน ต้องจัดเวลาพิเศษให้นักเรียนและครูนิเทศ และระยะเวลาที่ฝึกสั้นหรือน้อยเกินไป การฝึกไม่ต่อเนื่อง ทำให้ได้ผลไม่สมบูรณ์ นักเรียนไม่เกิดทักษะเพียงพอในอาชีพนั้น¹

¹สงบ ลักษณะ, "การศึกษาสถานภาพของการจัดแผนการเรียนวิชาอาชีพ และการใช้แหล่งวิทยากร และสถานประกอบการตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พ.ศ. 2521"

เอกสารประกอบการประชุมทางวิชาการ เรื่อง การวิจัยทางการศึกษาและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2524),

ไชยพร ศักดิ์จิตานนท์ ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง "สภาพการเรียนการสอนวิชาพื้นฐานวิชาอาชีพ ตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 ในเขตการศึกษา 8" โดยใช้แบบสอบถามสำหรับครูผู้สอนวิชาอาชีพ จำนวน 119 คน และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย 620 คน และใช้แบบสังเกตสภาพการเรียนการสอนวิชาพื้นฐานวิชาอาชีพของโรงเรียน จำนวน 12 โรงเรียน ผลการศึกษาวิจัยปรากฏว่า

- ✓ 1. หลักสูตรวิชาพื้นฐานวิชาอาชีพซึ่งเป็นวิชาบังคับ พบว่า ส่วนใหญ่มีความเหมาะสมมากทุกเรื่อง แต่ด้านบริการแนะแนวอาชีพมีความเหมาะสมน้อย ในเรื่องการสัมภาษณ์นักเรียนก่อนที่จะตัดสินใจเลือกแผนการเรียน และโรงเรียนจัดดำเนินการเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับการศึกษา และอาชีพให้นักเรียนทราบโดยทั่วกันอยู่ในระดับน้อย
- ✓ 2. ด้านการเรียนการสอน พบว่า สิ่งที่เป็นปัญหามากที่สุด ได้แก่ ด้านการพานักเรียนออกไปดูงานด้านวิชาชีพ ด้านการเชิญวิทยากรหรือบุคคลในท้องถิ่นมาให้ความรู้แก่นักเรียน และด้านสื่อการสอน นักเรียนส่วนใหญ่ไม่มีการออกไปฝึกปฏิบัติงานในสถานที่ต่าง ๆ นอกโรงเรียน
- ✓ 3. ด้านการวัดผลและประเมินผล พบว่า นักเรียนมีบทบาทในการตั้งเกณฑ์การวัดและประเมินผลการเรียนการสอนอยู่ในระดับน้อย
- ✓ 4. ปัญหาการเรียนการสอน พบว่า มีปัญหาในด้านขาดครูผู้สอน ขาดแคลนหนังสือ และคู่มือการสอน ขาดอุปกรณ์ ขาดโรงฝึกงาน และมีความไม่เหมาะสมของจำนวนนักเรียน ต่ออุปกรณ์ และเครื่องมือต่าง ๆ ¹

¹ไชยพร ศักดิ์จิตานนท์, "สภาพการเรียนการสอนวิชาพื้นฐานวิชาอาชีพตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 ในเขตการศึกษา 8" (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต แผนกวิชาบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2525).

2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเลือกเรียนวิชาอาชีพของนักเรียนใน ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

2.1 การเลือกและปัญหาการเลือกเรียนวิชาอาชีพของนักเรียน

วัชร ทรัพย์มี ได้กล่าวถึงลักษณะของนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอน-
ปลาย ไว้ว่า

นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เป็นช่วงที่มีอายุระหว่าง 16 ปี ถึง 18 ปี
ในวัยนี้ นักเรียนจะมีวุฒิภาวะเพิ่มขึ้นในเรื่องต่าง ๆ จะสามารถควบคุมอารมณ์
มีความรับผิดชอบในการวางโครงการในอนาคต และการกระทำต่าง ๆ และสามารถพิจารณาตนเอง และสิ่งต่าง ๆ ได้ถูกต้องตามความเป็นจริงยิ่งขึ้น และ
วัยนี้จะเป็นวัยที่เด็กจะเลือกศึกษาต่อ และการประกอบอาชีพ นอกจากนั้นนักเรียน
จะพัฒนาทักษะในการทำงาน ตลอดจนพัฒนาความสนใจในอาชีพที่เฉพาะเจาะจง¹

ความเห็นของ วัชร ทรัพย์มี เกี่ยวกับลักษณะของนักเรียนมัธยมศึกษา
ตอนปลาย ดังกล่าวสอดคล้องกับความคิดของ ศรีเรือน แก้วกังวาล ที่ว่า นักเรียนในระดับ
มัธยมศึกษาตอนปลาย เป็นช่วงที่ต้องตัดสินใจเลือกสายการเรียนเพื่อประกอบอาชีพ และเห็น
ความสำคัญของการมีอาชีพอันจำเป็นต่อการดำรงชีวิต² และนอกจากนี้ ศรีเรือน แก้วกังวาล
ยังได้เสนอแนะอีกว่า ในการเลือกเรียนวิชาอาชีพของนักเรียนนั้น นักเรียนจะต้องมีทัศนคติ
ต่ออาชีพ 3 ประการ เพื่อต่อไปจะได้เป็นผู้ใหญ่ที่ประกอบอาชีพอย่างมีความสุข ทัศนคติต่อ
อาชีพ 3 ประการ ที่นักเรียนพึงมีตามความเห็นของ ศรีเรือน แก้วกังวาล มีดังนี้

1. ต้องเข้าใจว่า อาชีพมีความสำคัญและจำเป็นต่อการดำเนินชีวิต
อาชีพ คือ ค่าของการที่จะมีชีวิตอยู่

¹วัชร ทรัพย์มี, การแนะแนวอาชีพ (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, 2523), หน้า 129.

²ศรีเรือน แก้วกังวาล, วัยรุ่นไทยภาพสะท้อนจากมุมหนึ่ง (กรุงเทพมหานคร :
โรงพิมพ์พระพัฒนา, 2523), หน้า 58.

2. ต้องตั้งเป้าหมายของการเรียนว่าจุดหมายปลายทางของการเรียน คือ การมีอาชีพ นักเรียนต้องตัดสินใจเลือกเรียนอย่างใดอย่างหนึ่ง และเรียนให้รู้อย่างถ่องแท้ เพื่อจะได้นำไปประกอบอาชีพได้อย่างแท้จริง

3. การเลือกอาชีพจะต้องไม่เลือกตามบุคคลอื่น¹

นอกจากนี้ ศรีเรือน แก้วกังวาล พบว่า นักเรียนที่เลือกเรียนวิชาอาชีพมักจะ มีปัญหาในการเลือก ดังต่อไปนี้

1. ไม่รู้จักตนดี ไม่ทราบว่าตนเองมีความสนใจ มีความถนัด หรือชอบอะไร
 2. บุคคลอื่นมีบทบาทในการเลือกสายวิชาอาชีพให้กับนักเรียน นักเรียนไม่มีโอกาสเลือกเอง เพราะต้องเลือกตามความประสงค์ของบิดา มารดา ของกลุ่มเพื่อน ของครูอาจารย์แนะแนว ของขีดจำกัดของโอกาสในการศึกษาภายในโรงเรียนแต่ละแห่ง ของขีดจำกัดของอุปกรณ์กรอง

3. ความก้าวหน้าของวิชาชีพในโลกจริง ๆ ต่างกับที่เรียนรู้ในสถาบันการเรียน ก่อให้เกิดความสับสนระหว่างความรู้วิชาอาชีพที่เรียนในโรงเรียน กับการประกอบอาชีพจริงในสังคม

4. ค่านิยมของสังคมต่อการเรียนวิชาชีพระดับอุดมศึกษาสูง ทำให้นักเรียนในระดับมัธยมศึกษามีความต้องการที่จะเรียนในสายสามัญ ทั้งที่บางคนมีระดับสติปัญญาไม่เลือกอันววย²

ในการเลือกอาชีพ บุคคลที่เลือกควรจะได้ทราบถึงหลักการในการเลือก เพื่อเป็นแนวทางให้การเลือกอาชีพของตนถูกต้อง ได้มีนักการศึกษาหลายท่านเสนอแนะความเห็นไว้ต่าง ๆ กัน และแต่ละท่านได้แบ่งหลักการในการเลือกอาชีพออกเป็นประเภทต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 59 - 60.

² เรื่องเดียวกัน, หน้า 60 - 63.

แฟรงค์ พาร์สัน (Frank Parsons) ได้แบ่งหลักการเลือกอาชีพออกเป็น 3 ประเภท คือ

1. การวิเคราะห์ตนเอง บุคคลจะต้องวิเคราะห์คุณสมบัติต่าง ๆ และองค์ประกอบของตนเอง เป็นต้นว่า ความสามารถ ความสนใจ ความถนัด บุคลิกภาพ ฐานะทางเศรษฐกิจ และสภาพการต่าง ๆ ในครอบครัว
2. การวิเคราะห์อาชีพ บุคคลจะต้องแสวงหาความรู้ต่าง ๆ เกี่ยวกับอาชีพ เป็นต้นว่า ความรู้เกี่ยวกับลักษณะของอาชีพ ความต้องการของตลาดแรงงานเกี่ยวกับอาชีพต่าง ๆ เวลาและทุนทรัพย์ ที่ใช้ในการเตรียมตัวประกอบอาชีพ รายได้ ความมั่นคง และโอกาสก้าวหน้าในอาชีพต่าง ๆ
3. การใช้วิจารณญาณในการตัดสินใจเลือกอาชีพ โดยอาศัยหลักการวิเคราะห์ตนเอง และวิเคราะห์อาชีพประกอบกัน¹

ส่วน ฮอลแลนด์ (J.L. Holland) ได้แบ่งหลักการเลือกอาชีพออกเป็น 6 ประเภท คือ

1. บุคคลที่ชอบกิจกรรมที่ต้องใช้กำลัง ไม่ชอบกิจกรรมที่ซับซ้อน และหลีกเลี่ยงกิจกรรมที่ต้องสังคมกับบุคคลอื่น บุคคลเช่นนี้มักชอบอาชีพ กลไกกรรม เทคนิค ช่าง หรือกีฬา
2. บุคคลที่ชอบกิจกรรมที่ต้องใช้ความคิด การแก้ปัญหา มักจะชอบอาชีพนักวิทยาศาสตร์ แพทย์ นักคำนวณ
3. บุคคลที่ชอบสังคมกับบุคคลอื่น รื่นเริง ช่างสนทนา มักชอบอาชีพนักสังคมสงเคราะห์ ครู นักแนะแนว และนักจิตบำบัด
4. บุคคลที่ชอบทำตามระเบียบแบบแผน ยึดประเพณีนิยม ไม่รู้จักยืดหยุ่น มักชอบอาชีพงานด้านสารบัญ เลขาธิการ และบรรณารักษ์

¹ วัชรีย์ ทรัพย์มี, การแนะแนวอาชีพ (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2523), หน้า 14.

5. บุคคลที่มีลักษณะเป็นผู้นำชอบชักจูงผู้อื่น ชอบมีอำนาจ ชอบแสดงตัว และมีความเชื่อมั่นในตนเอง มักชอบอาชีพนักการเมือง นักธุรกิจ นักโฆษณา และประชาสัมพันธ์

6. บุคคลที่ชอบความงาม รักศิลปะ มีความเป็นตัวของตัวเองสูง ห่าอะไรก็ตามที่ใจปรารถนา บุคคลพวกนี้มักชอบอาชีพศิลปิน และนักประพันธ์¹

และ เซฟเฟอร์ (R.H. Schaffer) มีแนวความคิดว่า บุคคลเลือกอาชีพเพื่อให้สนองความต้องการของตน การเลือกอาชีพให้สอดคล้องกับความต้องการจะทำให้มีแนวโน้มที่จะประสบความสำเร็จในชีวิตการทำงาน² แนวความคิดของ เซฟเฟอร์ นี้ สอดคล้องกับแนวความคิดของ โรว์ (Anne Roe) ซึ่งกล่าวว่า บุคคลจะเลือกอาชีพให้เหมาะกับบุคลิกภาพ และสนองความต้องการของตน นอกจากนี้ โรว์ ยังเสนอความคิดว่า ประสบการณ์ในวัยเด็กที่ได้จากการอบรมเลี้ยงดู มีอิทธิพลต่อการเลือกอาชีพอีกด้วย³

กล่าวโดยสรุป การเลือกวิชาอาชีพของนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายนั้น นักเรียนควรจะได้มีโอกาสพิจารณาถึงบุคลิกภาพ ความถนัด ความสนใจของตนเอง และฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว ตลอดจนต้องมีความรู้เกี่ยวกับอาชีพสาขาที่ตนเลือกให้ถ่องแท้เสียก่อน นักเรียนไม่ควรเลือกอาชีพโดยการตามแบบอย่างผู้อื่น

ศูนย์วิทยทรัพยากร

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹ Joseph S. Zaccaria, Theories of Occupational Choice and Vocational Development, (Boston: Houghton Mifflin Co., 1970), pp. 42 - 45.

² วัชร ทรัพย์มี, การแนะแนวอาชีพ, หน้า 22.

³ Joseph S. Zaccaria, Theories of Occupational Choice and Vocational Development, pp. 31 - 32.

2.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเลือกเรียนวิชาชีพของนักเรียนในระดับมัธยมศึกษา

ศึกษา

สมบูรณ์ มั่นระวัง ได้ศึกษาถึงแนวโน้มของการเลือกเรียนต่อสายสามัญ และสายอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่สาม จังหวัดสุโขทัย ผลการศึกษาวิจัยปรากฏว่า

1. นักเรียนชายหญิงต้องการเรียนต่อถึงร้อยละ 98.98 และนักเรียนมีความต้องการที่จะเรียนต่อในสายอาชีพมากกว่าสายสามัญ แต่เมื่อเปรียบเทียบระหว่างนักเรียนชายหญิงแล้วจะพบว่า นักเรียนชายเลือกเรียนต่อมากกว่านักเรียนหญิง
2. จำนวนนักเรียนที่เลือกเรียนต่อในระดับอุดมศึกษามีมากกว่าที่เลือกเรียนในระดับต่ำกว่าอุดมศึกษา
3. ผู้ปกครองมีอิทธิพลต่อการเรียนต่อของนักเรียนมากกว่าครู นักเรียนที่ผู้ปกครองมีอาชีพทำไร่ ทำนา ทำสวน จะเลือกเรียนสายอาชีพมากกว่านักเรียนที่มีผู้ปกครองมีอาชีพค้าขาย ครู และข้าราชการอื่น ๆ นอกจากนี้ยังพบว่า การเลือกอาชีพของนักเรียนแต่ละโรงเรียนแตกต่างกันไปตามสภาพแวดล้อม
4. ผลการศึกษาของนักเรียนในปีการศึกษาที่ผ่านมาที่มีความสำคัญต่อการเลือกสายวิชาของนักเรียนมาก นักเรียนที่มีผลการศึกษายิ่งสูงจะเลือกเรียนสายสามัญมากกว่านักเรียนที่มีผลการศึกษาน้อย และนักเรียนที่มีผลการศึกษาน้อยจะเลือกเรียนสายอาชีพมากกว่านักเรียนที่มีผลการศึกษายิ่งสูง
5. ผู้ปกครองมีความมุ่งหวังจะให้นักเรียนเรียนต่อถึงร้อยละ 94.95 และต้องการให้นักเรียนเลือกเรียนต่อสายอาชีพมากกว่าสายสามัญ และมุ่งหวังให้นักเรียนเรียนต่อในระดับอุดมศึกษามากกว่าระดับต่ำกว่าอุดมศึกษา เมื่อพิจารณาเหตุผลของผู้ปกครองที่มุ่งหวังให้นักเรียนเรียนต่ออันดับแรก คือ เกี่ยวกับทุนทรัพย์ที่จะส่งเสียให้นักเรียนได้เรียนต่อจนสำเร็จ ความสามารถที่จะออกมาประกอบอาชีพโดยอาศัยวิชานั้น โอกาสในการทำงาน และความก้าวหน้าในการประกอบอาชีพนั้น

6. นักเรียนมีความต้องการที่จะเรียนต่อสายอาชีพมากกว่าสายสามัญ พอ ๆ กับความมุ่งหวังของผู้ปกครอง¹

จำเนียร น้อยท่าซ่าง ศึกษาวิจัยความต้องการของผู้ปกครองเกี่ยวกับการเรียนวิชาอาชีพของนักเรียนในจังหวัดราชบุรี เมื่อปีพุทธศักราช 2523 ผลการศึกษาวิจัยปรากฏว่า ในจำนวนผู้ปกครองกลุ่มตัวอย่าง 937 คน ทำนาทำไร่ ร้อยละ 50 ค้าขายทำประมง และรับจ้าง ร้อยละ 36 รับราชการ ร้อยละ 14 ผู้ปกครองพอใจที่จะให้นักเรียนในปกครองของตนเลือกเรียนวิชาสามัญ และไปรับราชการในอนาคต แทนที่จะไปเรียนวิชาชีพที่ตรงกับการทำงานจริงของผู้ปกครองในปัจจุบัน ผู้ปกครองร้อยละ 64 ต้องการให้นักเรียนออกไปรับราชการ ต้องการให้เรียนช่างยนต์หรือช่างก่อสร้าง ร้อยละ 14 ต้องการให้เรียนธุรกิจหรือการค้าขาย ร้อยละ 12 ต้องการให้เรียนวิชาธุรกิจที่จะทำงานด้านเอกสาร ร้อยละ 8 อีกร้อยละ 2 เท่านั้น ที่ต้องการให้เรียนวิชาชีพอื่น ๆ อย่างไรก็ตามจากผลของการวิจัย ผู้ปกครอง ร้อยละ 76 ต้องการให้นักเรียนเลือกเรียนวิชาสามัญให้มาก มีผู้ปกครอง ร้อยละ 24 เท่านั้น ที่ต้องการให้นักเรียนเรียนวิชาอาชีพ²

ดอบบิ้นส์ (Dobbins) ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง ความปรารถนา และความมุ่งหวังทางด้านการศึกษาและอาชีพของนักเรียนมัธยมปลายจำนวน 492 คน จาก 5 มณฑล ในรัฐหลุยส์เซียนา ผลการศึกษาวิจัยปรากฏว่า ครอบครัวมีอิทธิพลต่อเรื่องเหล่านี้มาก คือ บิดามารดาจะมีอิทธิพลมากต่อการเลือกอาชีพ และการศึกษาต่อ ส่วนเพื่อน ๆ จะมีอิทธิพลรองลงไป³

¹สมพงษ์ มั่นระวัง, "การศึกษาแนวโน้มของการเลือกเรียนต่อสายสามัญและสายอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จังหวัดสุโขทัย ปีการศึกษา 2512" (ปริญญาานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต วิทยาลัยวิชาการศึกษา ประสานมิตร, 2513).

²จำเนียร น้อยท่าซ่าง, "ความต้องการของผู้ปกครองเกี่ยวกับการเรียนวิชาอาชีพของเด็กตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พ.ศ. 2521" วารสารวิจัยทางการศึกษา (มกราคม - มีนาคม 2524) : 40 - 46.

³Hondirson L. Dobbins, "Education and Occupational Aspiration and Expectations of High School Senior Boys in Five Louisiana Parishes," Dissertation Abstracts, 29 (March 1969) : 2958.

อีคี้ (Eaddy) ได้ศึกษาวิจัยองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการเลือกอาชีพของนักเรียนเกษตรกรรมในรัฐลุยส์เซียนา จำนวน 741 คน ผลการศึกษาวิจัยปรากฏว่า บิดามารดา เพื่อน บุคคลในอาชีพที่เขาเลือก ญาติ และบุคคลในโรงเรียน มีอิทธิพลต่อการเลือกอาชีพของนักเรียนมากน้อยตามลำดับ การเลือกอาชีพของนักเรียนขึ้นอยู่กับความสนใจส่วนตัว ความพึงพอใจ และผลตอบแทนด้วย มีนักเรียนเพียงจำนวนน้อยที่ได้รับอิทธิพลจากประสบการณ์ในการทำงาน ความสามารถ และค่าตอบแทน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจะมีความสัมพันธ์กับการเลือกอาชีพของนักเรียนอย่างมีนัยสำคัญ¹

3. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความต้องการแรงงานในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

ประสิทธิภาพของคนเป็นสิ่งสำคัญยิ่งในการพัฒนาประเทศ เพราะคนเป็นผู้ผลิตสินค้าและบริการต่าง ๆ ขึ้นสนองความต้องการของตนเองและสังคม ประเทศจะมีสินค้าและบริการต่าง ๆ เพียงพอและได้สัดส่วนนั้น ย่อมขึ้นอยู่กับการทำงานที่มีคนที่เป็นผู้ผลิตสินค้าและบริการต่าง ๆ เพียงพอและได้สัดส่วน การสร้างคนใหม่มีประสิทธิภาพตรงกับความต้องการ จึงเป็นเรื่องสำคัญมาก โดยจะต้องสร้างคนที่มีความสามารถคนต่าง ๆ ให้พอเหมาะกับความต้องการของสังคมและประเทศ การจะผลิตกำลังคนใหม่มีความรู้ มีทักษะในการประกอบกรงานได้นั้น จะต้องอาศัยระบบการศึกษาที่ดี มีประสิทธิภาพ มีคุณภาพในทุก ๆ ระดับการศึกษา เพราะว่า "การศึกษา เป็นตัวจักรสำคัญที่จะทำให้แรงงานมนุษย์ในทุกระบบ เศรษฐกิจพัฒนาให้เป็นแรงงานที่มีคุณภาพ และมีคุณค่าต่อเศรษฐกิจอย่างมหาศาล"² ซึ่งการศึกษาที่จะทำให้คนมีประสิทธิภาพตรงตามความต้องการในด้านการพัฒนาประเทศ ต้องจัดการศึกษาวิชาชีพให้แก่วัยรุ่นด้วย

¹Silas V. Eaddy, "The Influence of Selected Factors on the Vocational Choice of Vocational Agricultural Students in Louisiana," Dissertation Abstracts, 29 (March 1969) : 2958 - 2959.

²กรมการฝึกหัดครู, หน่วยศึกษานิเทศก์, ข้อคิดฝึกหัดครูจากการสัมมนา ส.อ. (เอกสารการนิเทศการศึกษา ฉบับที่ 152, พระนคร : หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมการฝึกหัดครู, 2517), หน้า 341.

การศึกษาวิชาชีพที่มีความสำคัญยิ่ง ทั้งในด้านการเตรียมบุคคลให้มีความสามารถ ประกอบอาชีพตามความถนัด ความสนใจของบุคคล และมีผลผูกพันไปถึงด้านการพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมของประเทศ อาจกล่าวได้ว่า การจัดการศึกษาวิชาชีพ เป็นการดำเนินงานเพื่อ ประโยชน์ของมวลชนเป็นส่วนรวม¹

แนวนโยบายการศึกษาของรัฐได้ระบุไว้ในแผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2520 ข้อ 20 ว่า รัฐพึงสนับสนุนการอาชีวศึกษาอย่างกว้างขวาง และให้สอดคล้องกับภาวะทาง เศรษฐกิจและสังคม ทั้งในรูปแบบที่จัดให้ผสมผสานเข้าไว้ในการศึกษาทุกระดับ และที่จัดเป็น เอกเทศตามความจำเป็น ทั้งนี้โดยมุ่งเน้นความรู้ความสามารถด้านเกษตร และอุตสาหกรรม ที่สนับสนุนการเกษตรเป็นสำคัญ²

แผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2520 ข้อ 32 วรรค 3 ระบุว่า การศึกษา วิชาชีพในระดับมัธยม มุ่งฝึกให้ผู้เรียนมีประสบการณ์ มีความรู้ความชำนาญที่สามารถนำไปใช้ ปฏิบัติ และประกอบอาชีพได้จริงอย่างหนึ่ง หรือเพื่อให้รู้แนวทางที่จะศึกษาเพิ่มเติมตามความถนัด และความสนใจของแต่ละบุคคลอีกอย่างหนึ่ง การจัดสถานศึกษาอาจจัดรวมอยู่กับโรงเรียน มัธยมศึกษาทั่วไป หรือจัดเป็นเอกเทศโดยเน้นการฝึกทักษะในระดับกึ่งฝีมือ และระดับฝีมือ³

¹กระทรวงศึกษาธิการ, สำนักฝึกงานปลัด, กองแผนงาน, "การศึกษาวิชาชีพ" สามัญศึกษา 15 (สิงหาคม 2521), หน้า 8.

²แผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2520, แนวนโยบายการศึกษาของรัฐ (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานปลัดกระทรวง, 2520), หน้า 4.

³แผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2520, ระบบการศึกษา, หน้า 6.

ดังที่กล่าวมาแล้ว โรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายหลายโรงเรียน ได้จัดแผนการเรียน วิชาอาชีพให้นักเรียนได้เลือกเรียน โดยที่หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 ได้กำหนดให้จัดสอน 6 ประเภทวิชา ได้แก่ เกษตรกรรม คหกรรม ช่างอุตสาหกรรม พาณิชยกรรม ศิลปหัตถกรรม และศิลปกรรม ซึ่งโรงเรียนอาจจะจัดสอนสาขาใดก็ได้ อย่างไรก็ตามก่อนที่โรงเรียนจะจัดแผนการเรียนวิชาอาชีพสาขาใดให้นักเรียนได้เลือกเรียน โรงเรียนควรจะได้คำนึงถึงความต้องการแรงงานสาขาอาชีพนั้น ๆ ของตลาดแรงงานด้วย ดังที่แนวนโยบายการศึกษาของไทยได้กำหนดไว้ว่า "การมัธยมศึกษามุ่งเน้นอาชีพ และการ มุ่งงานทำ ให้สอดคล้องกับสภาพท้องถิ่น และตลาดแรงงาน"¹

ประเทศไทยเป็นประเทศเกษตรกรรม ประชากรจึงมีอาชีพเป็นเกษตรกร ร้อยละ 72.8² เกษตรกรเหล่านี้เมื่อหมดฤดูกาลการเกษตร จะอพยพเข้าเมืองเพื่อหางานทำ อันเป็น สาเหตุให้เกิดปัญหาสังคมในเมือง อีกประการหนึ่งผลผลิตที่ได้จากการเกษตร เมื่อไม่มีอุตสาหกรรมรองรับ ทำให้ผลผลิตเหล่านั้นเกิดการเสียหาย และมีปัญหาในด้านการตลาด รัฐบาลได้ เล็งเห็นปัญหานี้ จึงได้วางแผนพัฒนาอุตสาหกรรมในประเทศให้มีส่วนใกล้เคียงกับการเกษตร³

การที่รัฐจะสามารถพัฒนาโครงสร้างระบบเศรษฐกิจของไทยให้มีส่วนการผลิต สาขาอุตสาหกรรมใกล้เคียงกับสาขาการเกษตรได้ดังกล่าว จำเป็นต้องผลิตบุคลากรให้มีความรู้ ความสามารถในระดับต่าง ๆ อย่างเหมาะสม และเพียงพอับความต้องการของประเทศ อย่างไรก็ตามสำนักวางแผนกำลังคน สภาพพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ ได้ประมวลความต้องการ กำลังคนที่มีความสามารถระดับต่าง ๆ ของประเทศไทย ในระยะ พ.ศ. 2525 - 2529 ไว้ดังนี้

¹สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, "นโยบายการศึกษา" ใน การกำหนด นโยบายด้านการศึกษา (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2522), หน้า 8.

²กรมแรงงาน, "ผลการจัดหางานที่วาระอาณัติ พ.ศ. 2523" (กรุงเทพฯ- มหานคร : กองการจัดหางาน กรมแรงงาน กระทรวงมหาดไทย, 2523), หน้า 1.

³สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, แผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 พ.ศ. 2525 - 2529, (กรุงเทพฯ- มหานคร : โรงพิมพ์ชุมนุม สหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด, 2524), หน้า 430.

ระดับผู้เข้าอาชีพขั้นสูง หรือระดับการศึกษาจบปีที่ 16	จำนวน	98,600 คน
ระดับช่างเทคนิค หรือระดับการศึกษาจบปีที่ 14	จำนวน	116,300 คน
ระดับช่างฝีมือ หรือระดับการศึกษาจบปีที่ 12	จำนวน	773,000 คน
ระดับช่างกึ่งฝีมือ หรือระดับการศึกษาจบปีที่ 10	จำนวน	1,110,000 คน ¹

จากข้อมูลที่สภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติได้ประมาณความต้องการกำลังคนไว้นี้ แสดงว่าประเทศต้องการคนที่จบระดับมัธยมศึกษามากที่สุด ซึ่งรายงานการประมาณกำลังคนของสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาตินี้ สอดคล้องกับผลการศึกษา ของ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เรื่องสภาพปัจจุบัน ปัญหาการเพิ่มประชากร กับการให้โอกาสทางการศึกษา² ที่พบว่า ความต้องการแรงงานระดับช่างฝีมือชั้นกลาง หรือระดับมัธยมมีจำนวนสูงที่สุด

สำหรับความต้องการแรงงานผู้สำเร็จการศึกษาระดับอาชีวศึกษาต่าง ๆ ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในประเทศไทย พบว่า กลุ่มผู้สำเร็จการศึกษาระดับอาชีวศึกษาเกษตรกรรม จะเป็นกลุ่มที่มีงานทำมากที่สุด กลุ่มผู้สำเร็จการศึกษาระดับอาชีวศึกษาอุตสาหกรรม พาณิชยกรรม และ ศิลปหัตถกรรม เป็นกลุ่มที่มีงานทำเป็นอันดับรอง ส่วนกลุ่มผู้สำเร็จวิชาหัตถกรรมจะหางานทำได้ยากที่สุด³

¹โก สวัสดิ์พาณิชย์ และ Stanley P. Wronski, การมัธยมศึกษา การวางแผนกำลังคนและการศึกษาในประเทศไทย บทคัดย่อ เอกสารอันคืบ 2 กรมสามัญศึกษา (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, 2509), หน้า 33.

²จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, "สภาพปัจจุบัน ปัญหาการเพิ่มประชากรกับการให้โอกาสทางการศึกษา" ใน วิถุติการณ์ทางการศึกษาไทย (พระนคร : สมาคมสังคมศาสตร์, 2512), หน้า 171.

³กรมแรงงาน, "ความต้องการแรงงาน และการมีงานทำ" (กรุงเทพมหานคร : กองการจั้หางาน กรมแรงงาน กระทรวงมหาดไทย, 2524), หน้า 21.

แต่สำหรับในกรุงเทพมหานคร และจังหวัดใกล้เคียง ผู้สำเร็จการศึกษาสาขาวิชาช่างอุตสาหกรรม จะหางานทำได้มากที่สุด เนื่องจากกรุงเทพมหานคร และจังหวัดใกล้เคียงมีโรงงานอุตสาหกรรมถึงร้อยละ 40.9 ของโรงงานที่จดทะเบียนไว้กับ กรมโรงงานอุตสาหกรรม และยังมีกิจการที่ได้รับการส่งเสริมการลงทุนอีกร้อยละ 55.6¹

การเกษตรกรรมของกรุงเทพมหานครมีเพียงร้อยละ 1 ของการผลิตรวมเท่านั้น ทั้งนี้เพราะประชาชนส่วนใหญ่จะใช้ที่ดินเพื่อมุ่งผลทางค่าอื่น เช่น เพื่อการเกษตร การอุตสาหกรรม และการค้า มากกว่าเพื่อการเกษตร²

อย่างไรก็ตาม แผนพัฒนากรุงเทพมหานคร ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2525 - 2529 ได้กำหนดเป้าหมายไว้ว่า จะมุ่งส่งเสริมด้านการประกอบอาชีพพัฒนาการค้าตลาด ในพื้นที่เขตชั้นใน สำหรับพื้นที่เขตชั้นนอกแผนพัฒนากรุงเทพมหานคร ฉบับที่ 2 ได้กำหนดเป้าหมายที่จะส่งเสริมการประกอบอาชีพทางการเกษตร ปรับปรุงพื้นที่ว่างเปล่าให้เป็นประโยชน์ทางการเกษตร พัฒนาตลาดกลางการเกษตร³ ดังนั้น แนวโน้มความต้องการแรงงานในกรุงเทพมหานคร ผู้ที่เลือกเรียนสาขาเกษตรกรรม อาจมีโอกาหางานทำได้มากขึ้น นอกเหนือจากด้านอุตสาหกรรมและพาณิชยกรรม

จะเห็นได้ว่า ความต้องการแรงงานในสังคมนั้นจะสอดคล้องกับอาชีพที่สังคมนั้นดำเนินการอยู่ อย่างไรก็ตาม มีข้อที่น่าสังเกตว่า ผู้สำเร็จการศึกษามีคุณภาพไม่ถึงเกณฑ์ที่หน่วยงานต้องการ เช่น

¹กรมแรงงาน, "ผลการจัดหางานทั่วราชอาณาจักร ประจำปีงบประมาณ 2524,"

(กรุงเทพมหานคร : กองการจัดหางาน กรมแรงงาน กระทรวงมหาดไทย, 2524),

หน้า 2.

²แผนพัฒนากรุงเทพมหานคร ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2525 - 2529 (กระทรวงมหาดไทย : สำนักนโยบายและแผน), หน้า 1.

³เรื่องเดียวกัน, หน้า 2.

ในปี 2524	มีผู้สมัครงาน	92,229 คน
	มีตำแหน่งงาน	64,584 ตำแหน่ง
	แต่มีผู้ได้รับคัดเลือกเข้าทำงานเพียง	41,298 คน เท่านั้น

ดังนั้น คุณภาพของผู้สำเร็จการศึกษานี้มีความสำคัญมาก เพราะจากข้อมูลจะเห็นว่า มีตำแหน่งงานน้อยกว่าผู้สมัครเข้าทำงานเป็นจำนวนมาก แต่ถึงกระนั้นผู้สมัครเข้าทำงานก็ไม่สามารถผ่านการคัดเลือก เพื่อบรรจุเข้าทำงานได้เต็มตามตำแหน่งที่ว่าง

กล่าวโดยสรุปแล้ว ตลาดแรงงานในประเทศไทยมีความต้องการแรงงานช่างฝีมือชั้นกลาง หรือระดับมัธยมเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะผู้สำเร็จการศึกษาสาขาเกษตรกรรม และช่างอุตสาหกรรมจะมีโอกาสหางานทำได้ง่ายกว่าผู้สำเร็จการศึกษาจากสาขาอื่น อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันประเทศไทยกำลังอยู่ในระยะไฮ้แทนพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 ซึ่งมุ่งพัฒนาประเทศในด้านเกษตรกรรม และอุตสาหกรรม ให้มีสัดส่วนใกล้เคียงกัน ดังนั้น โรงเรียนควรจะได้จัดแผนการเรียนวิชาอาชีพให้สอดคล้องกับนโยบายดังกล่าว

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

กรมแรงงาน, "ผลการจัดหางานทั่วราชอาณาจักร ประจำปีงบประมาณ 2524,"